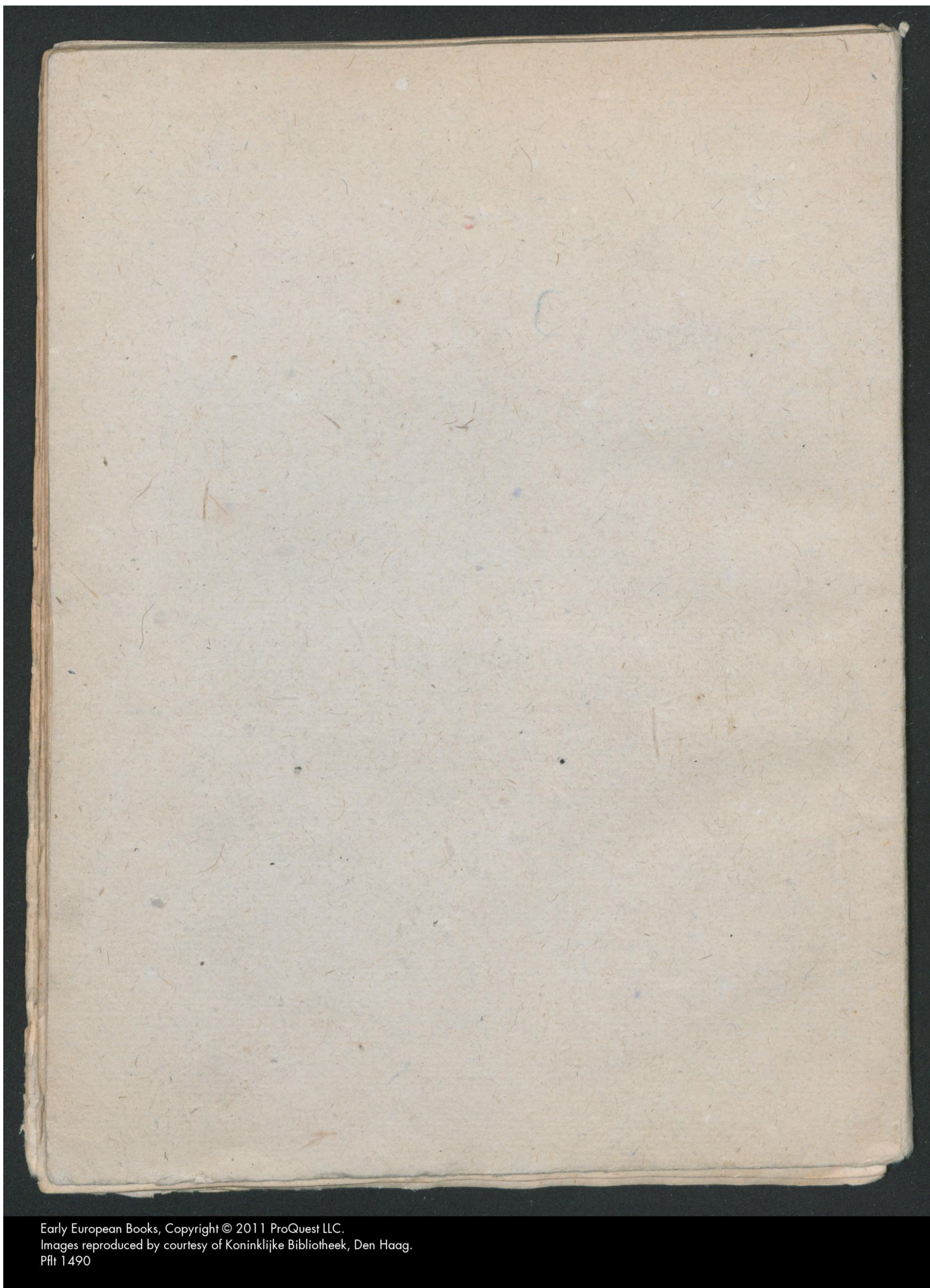
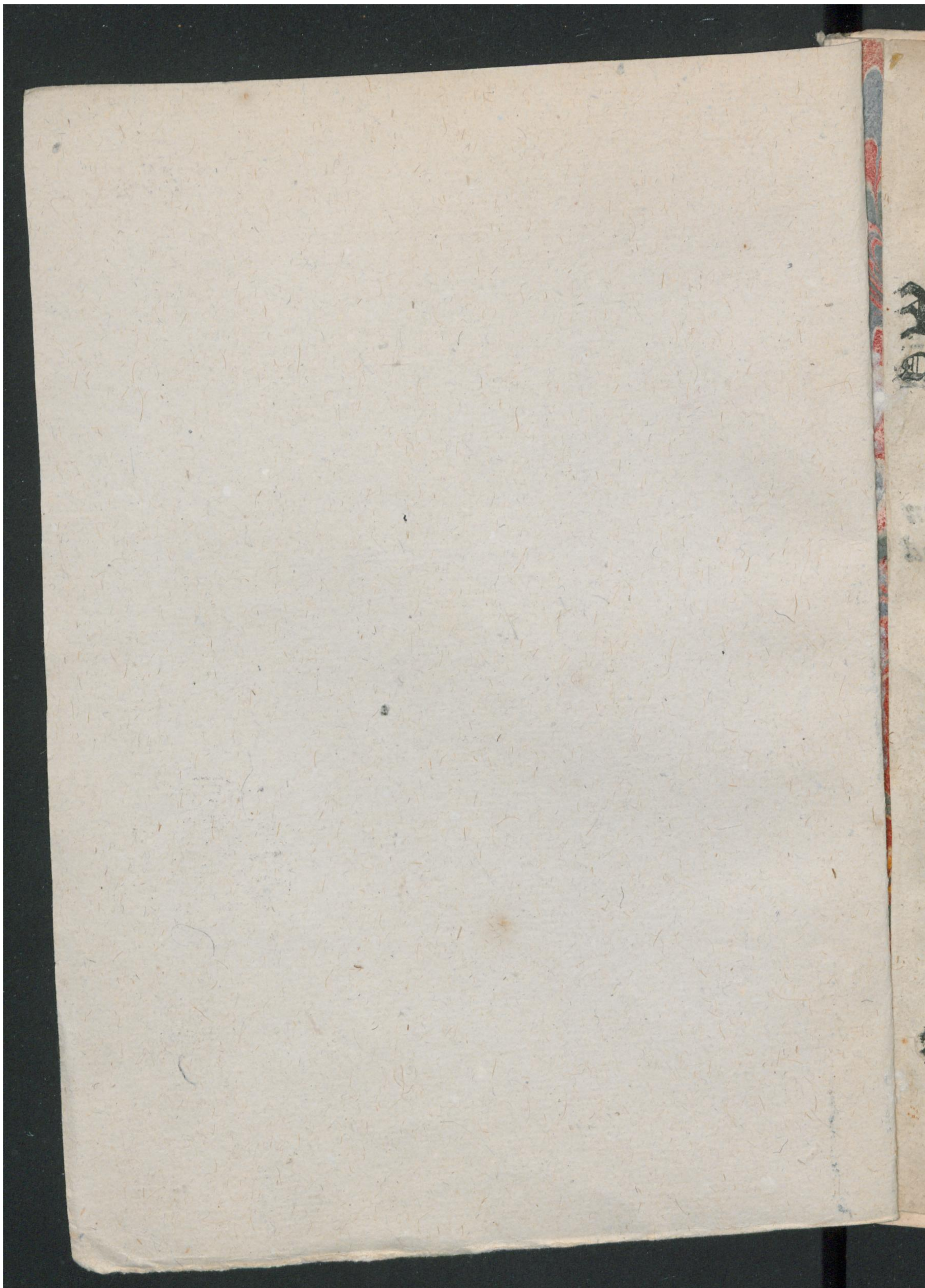






ORATIE, of Uutspraecke van het Recht der Nederlandtsche Oorloge teghen *Philippum Coningh van Spaengien*,

Aen de aldermaghtighste ende Doorluchtighste Vorsten van Kerstenrijck, van eenen Nederlandschen Edelman ghedaen.

In Nederlandsche ghetrouvvelick vertaelt.





t'AMSTELREDAM,
By Michiel Colijn/ Boeckvercooper/ woonende op't water/ op den hoeck vande oude Brug-steegh.
In het Jaer M. Dc. VIII.

Prov.Salom.cap.xvj.verſ.13.

Voor den Coningen onrecht doen is eenen grouvvel: vvant door gherechticheyd vvord den throon beveſtight.

Ibid.cap.xx.verſ.28.

Goedertieren ende vvaerachtigh zijn bevvaert den Coningh, ende zijnen ſtoel vvord door goedicheyd beveſtight.

ORATIE,

Of wtspraecke van het recht der Nederlaudsche Oorloge/teghen Philippum Coningh van Spaengien.



Root eñ machtigh/ Doorluchtighe Vorsten van Ker-
stenrijck, zijn uwe Rijcken die ghy wijdt ende breedt door alle
de deelen des Werelds verspreydt/ besittet: Maer noch veel
grooter ende veel uptnemender zijn de deughden ende weten-
schappen met de welcke ghy die te samẽ houdet/ bewaret/ ende
De selve gherechtelick tot de upterste palen der gheluck saligheydt besti..ret.
Onder de selve acht ick de twee seer bysonder ende uptnemende/ die het groo-
te ghewichte deser Rijcken als groote Atlantes (of Reusen) met hare schoude-
ren ondersteunen: De Gherechtigheyd ende Goedwillicheydt. De eerste is
De uptnemende claerblinckende moeder van alle Wettẽ/ ende heerschter van
alle gemeyne heerschingen of Republijcken/ door de welcke ghy uwe Burghe-
ren eñ Onderdanen richtet naer recht ende billigheydt: Voor de welcke uwe
eñ uwer Onderdanen wille/maght/raedt ende begeerte vrywillig wijcket/eñ
Die gehoorsaemhz die u met uwe Onderdanẽ gelijckelick met de selve banden
Des Wets vereenight eñ te samẽ hechtet: Om dese oorsake hebben eertijds de
oude Philosophen verdicht dat de Gerechtigheyd gestadigh haeren God Iu-
piter verselde ende bystond/ ende dat Iupiter vande selve leeringen ende ghebo-
den ontfingh om het gantsche Aerdrijck wel te regieren ende heerschen: Op
Dat al het gene dat hy soude besluyten/ gherechtigh soude wesen: Niet om dat
hy sulcks besloten ende gebodẽ hadde (als de boose Pluymstrijcker Anaxar-
chus den Coningh Alexandro, die seer groot misbaer maeckte om dat hy
Clium ghedoodet hadde/ heeft ghesocht wijs te maecken) maer om dat de
Gerechtichepd die hem bystond sulcks hadde besloten ende gheboden: want
de wijste mannen hebben eertijds van ghevoelen gheweest/ datmen om de
Gherechtichepd te ghenieten/ goede ende sedighe Coninghen over het volck
moest setten. Nu/ hoewel dat dese deughet ende wetenschap sich soo door al-
ler menschen verstanden/ seden ende leven uptstreckt ende verspreydet/ dat
sonder de selve niet treffelicks en can ghedaen worden/ noch oock de men-
schen sonder de selve niet eerlick en connen leven: nochtans soo vermagh
sy al veel meer/ ô Vorsten, in dit u groot ende doorluchtigh Ampt: want sy
beghreert ende eyschet van u/ dat ghy die Wetten die van soo veel jaeren her-
waerts door soo veler menschen handen van uwe Voor-ouders ghegheven
ende naerghelaten zijn/ die ghy bequaem ende wel passende siet op de verstan-
den/ aerdt/ ende seden van u volck/ dat ghy die (segge ick) heyligh ende onver-
broken willet houden. Want soo ghy die wegh neemt/ ghy neemt uwe Rijckẽ
wegh/ ende stortet die in het upterste verderf. Want ghelijcke Wetten en zijn
voor alle Volckeren niet bequaem/ ghelijck het sweerd van Delphis tot vele

dinghen dienstigh was: sy en willen noch en connen/niet alle met ghelijcke
heerschappie beheerst ende gheregiert wordē. Maer uwe Voorouderē heb-
ben u in de waerneminge vande Wettē die ghy elck hebt/een wettigh/vast/
ende blyvigh Rijcke voorgheschreven/ dat het fondament ende onderstem
van uwe hooghste eñ goddelicke weerdigheyd is. Hoewel dat ghy niet on-
wetende en zijt wat het andere dat wy Goedwilligheyd genaemt hebben/
tot eene bequame ende bestendighe regieringhe vermagh ende by brenget.
Ick meene die ghenegentheyd/liefde/wille/ende lust om uwe Onderdaenē
goedt te doen: ende de selve/soo wel de alghemeyne als bysondere voordeelē
ende nuttigheden te versorghen eñ vermeerderē/met welcker voordeel ghy
bekent dat alle uwe raden ende daden moetē gemetē ende vergelekē wesen.
Dese Goedwilligheyd bringhet te wege dat ghy der Onderdanē Vaders/
ende niet Heeren/Herders ende niet vleysch-houwers: Coningen ende niet
Tyrannen (of wreede heersthers) en zijt. Wt dese Fonteyne leydet ghy de
Beecrkens van uwe andere deughden/barmhertigheyd/sachtsinnigheyd/
ghemeensaemheyd/matigheyd ende weldadigheyd: Dit is eyndelic dē wa-
ren ende ghedurighen lust tot de ghemeene welvaert/ om de welcke u de
Rijcken vanden onstervelicken GOD gegeven ende uytghedeelt zijn: ghe-
merckt dat de Onderdanen niet om uwen't wille gheschapen ende geboren
en zijn/om u te dienen: maer ghy zijt om der Onderdanen wille ghestelt/op
dat ghy voor de selve soudet willen sorghe drahen/ de selve voorderlic zijn/
de selve met uw' aensien/deucht/ende voorsichtigheyd/soudet bedeckē/ be-
vrijden. Alsoo dan aen die twee deughden alle de wetenschap van het heer-
schen/aller Vorsten grootheyd ende moghentheyd/aller Burgeren geluck-
salighevd/belanght: ende dat diē Vorst die deselve verswijnt ende veracht/
een swack eñ oncrachtigh Rijcke besit/eñ inder daedt eenē Tyranis/ wiēs
wille ende wrevelmoed niemant en moet gehoorsamē/so verstaet ghy lich-
telijck/Aldermaghtighste ende Doorluchtighste Vorstē van Kerstenrijck, waer
voor dat wy Philippum, Coningh van Spaengien/ moeten houden. Ende
alsoo de Heeren Staten der vereenighde Landen zijn ghewelt doende ende
ongherechtigh Rijcke wederstaen/so hebbe ick voorgenomen van het recht
van die Oorloge een weynich met u te spreken/ende van u met eenen te be-
geeren dat ghy als goede ende gherechtighe Middelaers alle verborgenen
haet/quaed vermoeden/ende spdraghende beweginghen afgeleydt hebben-
de/de sake met een gerechtigh/rond/ende suyver gemoed [uyt het gene dat
ick/met eene ware ende cōrte vertellinghe ende Historie vande dinghen die
vā des Coninghs Philippi tijt af door sijne wrevelmoedige ende ongerech-
tighe heerschinghe ghe schiet zijn/sal segghen] wilt kennen ende oordeelen.
Als ick voorneme u dat te kennen te gheven/so doet den overvloed der din-
ghen my arm van raedt ende conste zijn/soo dat ick niet en weet wat schic-
kinghe ende middel ick voornemelick moet houden ende volghen: Ick sie
dat ick sal moeten handelen als de Schilders/die op eē cleyn Tafereel eene
groote menighte van menschen willen schilderen: want ghelijck sy vande
sommighe maer het aenghesicht/ vande andere maer den top/of bovenste
des hoofds vertoonen/ende al het overighe des lichaems decken: soo sal
het oock van noode wesen dat ick u van soo vele dinghen die in Neder-
landt

landt gheschiet zijn/maer weynigh dinghen voorneme te verhalen de voor-
neemste hooft-stucken ende uptmuntende dinghen cort ende beknoopt ach-
tervolghe: upt de welcke ghy sult ghewaer worden dat het beghin van on-
se oorloghe eerst groote ende gherechtighe oorsaecken gehadt heeft / eñ dat
die in den voortgangh grooter ende gherechtigher zijn ghewordẽ. Maer
ô ghy Doorluchtighe Vorsten, zijt hier teghenwoordigh met goedtgunstighe
ooren ende ghemoeden/soo vele alsser onder u is die van over so vele voor-
ledene Eeuwen uwe wettighe ende gheluckighe Rijcken besittet/die het ge-
meene voordeel ende nutticheyd van uwe Onderdanen soeckẽ/zijt aendach-
tigh om seer groote ende ghewichtighe dinghen te hooren: want ick belove
ende sweere u/met diere ende heylige woordẽ voor den Altaer der Trouwe/
dat ick niet bybringhen en sal dat met de reden selve niet over een en comet.
dat ick oock niet en sal segghen dat selfs eenen dweersen vinger breet vã de
waerheyd wijcket.

Dien grooten Keyser Carolus hadde de sware moeyelickhedẽ des Rijcks
verdreghen/hy hadde het Rijcke schier met ontellijcke Landschappen ende
Rijcken vermeerdert/hy hadde oneyndighe ende ongheloovige tochten ge-
daen: neghen in Duytschland: ses in Spaengien: seven in Italien: tien in
Nederland: vier met vrede ende oorloge in Vranckrijc: Hy hadde twee rey-
sen in Africã volbrogt/als hy vande Hooghduytsche oorloge (wiẽs uytcom-
ste doen seer onseker eñ twyfelachtigh scheen te wesen) wilde afstaẽ/ ende sat
van ouderdom eñ lof zijnde upt het heerschẽ in Spaengiẽ wijcken/eñ aldaer
gerust eñ stil inde grootste eñ gheluckſalighste stilte sijnen seer geluckighen
ouderdom wilde overbringen. Also haeft dien aldergrootsten Keyser sich
selven/van alle sijne Rijcken ende Lantschappen (of Provintien) onterft eñ
vervremt; Aldus is op sijnen sone Philippum al den arbeyd eñ bewint der
landsaecken van synen Vader met de erffenisse ghecomen: Den welcken hy
dicwils te voren [maer doen aldermeest/(doẽ hy als ick geseydt hebbe) sich
voor de lestẽ mael bereyde om upt Nederlandt naer Spaengien/ als upt dit
leven te scheyden] vermaent heeft (ghelijck alle goede Vorsten gemeenlick
sonderlinghe besorght zijn voor dẽ wille/deught/sorge ende gunste des genẽ
die haer in hare heerschinge volghet) eñ dat met ernst inde tegenwoordich-
heyd van den Prince van Orangien eñ den oudẽ Bossu ende andere Edellieden.
Hy heeft hem vermaent (segge ick) Dat hy bovẽ andere sijne Rijckẽ sonder-
linge sorge te wercke stellen soude voor dese Nederlandsche Provintien: hy
soude gedachtigh wesẽ/dat dit volc met geene strenge eñ wreede heerschin-
ghe ghewent en was geheerschet te worden/ dat het eenen grouwel van alle
strengicheyd/opgeblasentheyd ende wrevelmoedigheyd der Spaengiaerdẽ
heeft/dat sy seer gheneghen zijn tot hare Vryheyd ende Wetten: op welcke
dinghen soo synen sone Philippus gheen acht en name / ende daer toe poogh-
de/dat hy met alle goedwillicheyd/ende als het billic was/ met gerechtigh
onderhouden sijner Wetten dit volck niet en onderhielt/ dat den tijdt soude
comen dat sijne heerschinghe in Nederlandt soude swacken. Dien goeden
Vader des Vaderlandts/ende nochtans aldermaghtigsten Keyser / was
ghedachtigh dat hy van sijne Nederlanderen met raedt ende daedt seer
ghetrouwelijck in soo vele wederspoeden hadde gheholpen gheweest:

Hy

Hy wist wel/als hy de gedachtenisse aller tijdē overleyde/dat de heerschinge van al de Coningen ende Vorsten van Spaengien altijd seer streng/hooveerdigh ende wreet/niet alleen tegen hare Onderdanen/maer oock teghen alle volckeren gheweest hadde/ende dat alreede in der Spaengiaerden ghemoedt eenen aengheborenen ende verouwerden haet op de Nederlanderen ingeplant was/den welcken dickwils opentlick ten voorschijne was gecomen: Hy nam oock sijn ooghemerck daer op / dat sijnen Sone Philippus in Spaengien was gheboren ende opgetoghen/ eñ dat hy aldaer met de Melc sijner Voedsteren dese groote gebreken des gemoedes eñ der zeden inghesoghen hadde/ende de selve toestont ende met voordacht naer volghde / eñ dat hy in sijne zeden eenen Spaengiaert ghelijck was: soo dat hy niet dan Spaensch en conde spreken/ende alleenlick van Spaengiaerden wilde gedient wesen/Ghelijck dan het eene stockxken door menschen toedoen gebogen ende gecromt wort/het andere alsoo gewassē is/so heeft Philippus van sijne gheboorte ende opvoedinghe vele ghebreken diesulcke Vorsten niet en betamen/gehadt ende ghehouden. Want doen de Keyser eerst het Nederland verlaten hadde/so heeft Philippus terstont de heylsame ende seer voorsichtighe raden sijnes goeden Vaders verlaten: Ende gelijck door het licht der Sonne het licht eener Keersse verduystert wort/gelijck een droppel pekel vernietight wort door de grootheyd van de woeste ende blacke Zee die Asien van Kerstenrijck scheydet/soo zijn alle de uytnemende vermaningen die de Keyser/als met de stemme van eene stervende Swane / sijnen Sone vertreckende heeft voorghesongen / verswolghen van die over groote ende woeste afgrondē vande Spaensche eergierichheyd ende haet die sy ons volc toedroeghen; De welcke soo geheel het ghemoed van Philippus ende aller Spaengiaerden besaten/dat sy niet en wilden dat de Nederlanderen de gerechtighe ende vaderlicke Wetten souden ghehoorsamen/maer dat sy harē wrevelmoed met de andere volcken van Indien/ Italien ende Arragonien souden dienen. Waer uyt ghy verstaet (het welcke ghy selve van die tijdt af dat Philippus over sijne Rijcken heeft begost te heerschē tot u groote schade ende hinder dicwils zijt ghewaer gheworden) dat sijne opgeblasentheyd eñ eergierichheydt onverdraghelick ende ongelovelick zijn/dat hy over al met sonderlinge begeerte/met alle sijne rijckdommen ende gewelt/ eene onwettighe maght ende middel om heerschen soeckt te verrijghen. De oorloge in Vranckrijck die de Keyser door bestand hadde onderlaten/heeft de Coning Philippus vernieuwt; ende alsoo hy tot de selve vande Staten van Nederlandt bysondere schattinghen begeerde/soo is hem het selve seer geern ende met overeenstemminghe van alle de Staten toeghelaten: hoewel dat sy te voren (als ghesegdt is) den Keyser met ghelde in soo vele oorloghen by gestaen hadden. Want alsoo/naer het ghebruyck ende ghewente haerer Vooroudern alle de Staten by een vergadert waren/ende de stemme van elcken Staedt ghevraeght wiert (want sulcke dingen en moghten sonder gemeene verwillinghe/de verwillinghe sonder voorgehoudene Staet-vergaderinghen/niet gheschieden) daer wordt besloten dat men den Coningh Philippo voor den tijdt van neghen jaren eene groote somme gelds soude opbringen: Dat wierdt Subsidium Novennale, of Neghenjarighe bystandt ghenaemt het

welcke

welcke tot die oorloghe wel seer dienstigh was; maer veel meer die vermaerde ende veel-jarighe cloeckheydt der Nederlandtsche Helden / met de welcke sy / soo in andere oorloghen als in dese / soo vele te weghe ghebraght hebben / dat Philippus, den aldermachtichsten Coningh van Vranckrijck door twee voorspoedighe sturmen / verwonnen ende veldvluchtigh zijnde / ende daer naer vrede begheerende / sulcke wetten ende conditien voorgheschreven ende afgheeyscht heeft / die tot sijne sonderlinghe eere ende uytnemende voordeel waren streckende. Seker alle menschen / maer voornemelick de verwonnene Francoysen ende misgunnende Spaengiaerden / hebben den lof deser victorie / of zeghe / de cloeckheydt ende vroomheydt der Nederlanden toegheschreven. Ende die eenighe saecke was doen van sulcken ghewichte / dat soo de Coningh Philippus door soo vele weldaden aen sijnen Vader ende aen hem ghedaen tot goedwillicheyd niet en hadde connen beweeght worden [voor al het uytnemende ghetuyghenisse vande Coninginne van Hungarien daer by comende / de welcke uyt het gouvernement der Nederlanden scheydende / den Coningh versekerde dat hem de ghetrouwigheydt ende cloeckheydt der Nederlanderen meer dan genoegh bekent was / in de welcke de Keyser ende den Coningh sonderlinghe ghehouden waren] soo hadde hy nochtans door dese ghelijcksinnighe overeenstemminghe / door dese trouwe / door dese cloeckheyd / der voornaemste / tot haere liefde ende goedwilligheydt behooren ontsteken te worden. Maer Philippus heeft dese ghetuyghenissen in den windt gheslagen / ende de weldaden ende vrome daden der Nederlanderen veracht. Wat segghe ick veracht? Hy heeft die oock met den uytersten haet ende over wreede daden vergolden. Want als den vrede in Vranckrijck ghemaeckt was / soo scheen hy qualick te nemen dat de Staten een weynigh te voren / in het besluyten van de neghenjaerighe bystand / niet terstondt / als hy maer den mondt op en dede / so haest als het hem maer en ghelicfde / de heele schat-camer hem niet en openden / ende alle den schat voor hem niet terstondt uyt en stortten / dat zy zijn bevel niet op den staenden voet en zijn ghehoorsaem gheweest; maer dat sy eerst naer de wijse ende Wet / de Staten by een vergaedert hebben / ende eenen Landtsdagh ghehouden hebbende / raedt daer op hielden / op dat de saecke met ghemeene verwillinghe soude toeghestaen worden / ende datmen moght bestellen wat lieden datmen voornemelick al dit gheldt soude in handen geven / ende hoe dat het tot dienst des Conings alderbequaemst soude moghen uytghedeylt worden. Om dese oorsaecke heeft hy (die de vryheydt verdruct / ende de vaderlicke wetten omghetrocken hebbende / het rijck alleen / dat is loutere tyrannie of wreede heerschinghe ghesocht heeft) het opbringhen van dit geldt niet voor eene weldaed / maer voor Crimen læsæ Majestatis gheoordeelt / ende heeft eene quade ooghe op de Staten ghehadt / als vyanden ende wederspanninghe sijnes Rijcks of heerschinghe. Want dit is voor Philippo ende alle Spaengiaerden wettighe oorsaecke ghenoegh gheweest / om haer der Nederlanderen vyandt beginnen te verclaren / ende op hare Wetten / Vryheyd ende Privilegien ghewelt te doen. Dit weten wy is het ghebruyck van alle Tyrannen / dat sy de alderminste oorsaecke soecken ende naerjagen / ende de selve met eenighen schijn van recht becleeden / om de Wetten der Onderdanen om te trecken / ende onder den voet te bringhen. So heeft eertydts

den Sone van Sextus Tarquinius, in de Stadt van de Gabij het opper gebied
beſittende/ al den Raedt door bedrogh ende valſche beſchuldinghen ghedoo-
det ende ghebannen/ op dat hy door dien middel de Stadt onder de Tyran-
nie ſijnes Vaders ſoude bringhen: Wy vinden oock van Iulio Cæſare ghe-
ſchreven/dat hy ſich teghen de Wetten ende Vryheyd in de gheduyrige heer-
ſchinghe willende dringhen/ al de ghene die zijn doen wederſtonden met eene
waerſchijnighe oorſaecke/ of door bedeckte bedrogh-weghen/ uyt den weghe
heeft gheholpen: De Spaengiaerden zijn oock uyt deſe haven van gherechti-
ghe clachten ende beſchuldinghen tot een wreet/ eenigh/ ende opper-ghebied/
over de Nederlanderen ſeer langhe van haer bedocht/met vollezeylen gheva-
ren. Ende ſeker daer en ontbraken geene inlandſche/ die met riemē dit Schip
van de alder verdorvenſte raden tot de Spaenſche Tyrannie roeyden: want
daer was eenen of twee vanden Adel/onweerdigh ſijnes gheſlachts/ onweer-
digh ſijnes Vaderlands/die niet en conde betalen/ ende docht dat hy niet vaſt
ſtaende en ſoude connen blijvē/ ſonder den ſtand der gemeene regieringe om te
ſtooten/ onder de welcke dien grooten geld-pachter Barlemont het hoofd op
ſtack/ende braeckte uyt ſijnen doodelicken mondt alderhande booſe raden in
den ſchoot des Coninghs: waer door het ghemoed aller Spaengiaerden tot
meerder gheweld/bedrogh/ende booſe ſtucken opgheroepd wierd. Want de
ſaecke was ſelfs ſoo verre gecomen/dat de Coningh van meyninghe was den
Grave van Lalain ende alle de Staten/ſeer voorſichtighe mannen/ ende eeni-
ghe voorſtanders van onſe Republijcke ende Staet [die mannen (ſegghe ick)
die weynigh tijdts daer te voren ſoo veel weldaden aen hem te coſte hadden
ghel?ydt/ende haer leven inde waeghſchale gheſet hadden voor ſijn welvaert
ende Rijcke] om te bringhen. Wat wreetheyt is opt grooter gheweeſt dan de
deſe. Wat ſonde [miſdaedt/ghebreck] der ondanckbaerheydt is opt meerder
gheweeſt dan het verhaelde? Maer hoort hier en boven/ Vyriten, wat licentie
(toelatinghe) ende eyghen luſt/ Philippus voor ſijne voorghenomene reyſe in
Spaengien heeft aen ſich ghenomen. Hy begeert dat ſy Soldaten in haere
voorneemſte Steden ſoude inlaten/ ende de ſelve van hare eyghene middelen
maend-gheld gheven; ende dat alle Onderdanen ende Burgeren de wapenen
ſouden afleggen: Sy en weygheren het ghebodt haeres Overheers niet/
maer begeeren dat ſy ingheborene/ende gheene Spaenſche Crijghslieden ſou-
den moghen aenneme: De Coningh houdt aen/ hy wilt met alle cracht dat
men Spaengiaerden aenneme/als op de welck hy den grondt van zijn wreet
Rijcke veſte: hy ghebiedet haer dat ſy de wacht ende bewaerniſſe van de
voorneemſte Kaſteelē en Stercten der Provincien ſouden inhouden: de welc-
ke oock die helſche raſernijen van haere vyandſchap ende ingheplanten haet/
niet en bedwonghen van het verongelijcken ende vermoorden der Nederlan-
deren/maer hebben die terſtondt naer Antwerpen/Atrecht/ Camerijck (alle
hoofdſteden) uytghelaten. Daerenboven [het welcke gantſch teghen onſe
Wetten ſtrijdt/ ende ſeer dienſtigh was om zijn ghewelt-doinde ende onwet-
tigh Rijcke te veſten] heeft Philippus eenighe Spaenſche Raedtſ heeren by de
Staten vervoeght/ende heeft ſulcke daer toe vercoren die tot bedriegherien/
ongherechtigheden/ende Tyrannie(of wreede heerſchi■ghe)van natueren be-
quaem ende gheſchickt waren: te weten/ den Grave van Feras, Vergas ende

Eras-

Eras: die al den wille/heerschinghe/ ende raedt vanden Coningh Philippus in
haere burst souden hebben: voor de welcke hy wilde dat de Staten souden
swichten/ende dat sy niet en souden doen dat die groote Catones niet goed en
vonden. Als nu by haer het opperste belepd van alle Landsaecken was/ so
moesten onse lieden [wijse Vaderland-lievende ende het ghemeene beste soec-
kende Mannen] als schaduwen swerven (waren een o int Cyfer) wierden
voor steenen beelden ghehouden: Sy en hadden vande heerschinghe niet an-
ders dan den blooten name/ende en conden noch en moghten niet uytvoeren
dat tot het ghemeene beste diende. Doen begon onse Vryheyd ende leven on-
seker ende te coope te wesen: want het is so in der waerheyd/ Vorsten/ de Co-
ningh Philippus ende de Spaengiaerdẽ/ welcker dienst hy tot zijn onwettigh
Rijck ghebruyckte/hebben alle daer toe ghearbeydet om/ghelijck eertijds die
oude Romeynen door de Decemviros, of tien mannen / van de Griecken het
onderhoud vande nieuwe Wet der twaelf tafelen (soo sy die naemden) ghe-
voordert hebben; dat wy oock soo/ onse Vryheyd verachtende ende verwer-
pende/door dese averwreede drie mannen/ eene nieuwe heerschinghe / ende de
alderhooveerdighste Wetten souden begeeren van desen Spaenschen Raedt:
uyt welcker ghetal dese Raedts heeren/ die ick ghenaemt hebbe / oock voort-
gecomen waren: Ende als ghy nu siet/ Vorsten, dat sy op de authoriteyt van
haren Coningh Philippus alle Volckeren des aerdrijcks willen Wetten ende
ghebooden geven/soo hebben sy het selve jock der dienstbaerheyd op den rug-
ge der Nederlanderen willen laden: met dat last der alderwreetste heerschin-
ghe hebben sy de wel-bestelde Republijcke geheel willen omstooten ende on-
derdrucken / op dat zy haer eygen goedtdencken/licentie/ ende wrevelmoedt
in stede van onse Wetten souden moghen ghebruycken. Dat was het/ dat sy
volle ende gheheele ghehoorsaemheyt naemden: maer wy sullen't veel beter
Tyrannie noemen: dat is/ Eene geweld-doende heerschinghe/ die met de goe-
de Wetten en̄ zeden strijdet: met de welcke al over veel jaren die van Indië/
Sicilien/ Napels/ Calabrien/ Milanen/ Arragonien ende Portugal / onder-
druckt ende benouwt worden. De Spaengiaerd en laet geene van dese Lan-
den naer de eyghene Wetten van hare Republycke leven; maer haer worden
uyt Spaengien/als uyt de stadt Roome/ Vicerops/ Gouverneurs/ Legaten
ende Raedts heeren ghesonden / dat al Spaengiaerden zijn. Waerom mo-
ghen sy dit soo doen? Om dat de weerdigheyd en̄ Majesteyt vande Spaen-
sche Monarchie (die sy haer ingebeeldet hebben) sulcks voordert. Dat schrij-
vet haer de seer ghewichtighe Axioma ende Discipline vande Stoici voor: de
welcke sy niet door leeringhe of studeren / maer van hare eygene natuere ende
verstandt schijnen opghesopen ende van nieus opghehaelt te hebben: te we-
ten/ Dat sy alle Volckeren der Aerden voor Knechten/ voor haere Dienaers/
voor domme/sotte/oneerlicke/ ellendighe beesten: haer selven daerenteghen
voor Coninghen/alleen-wijse/alleen-rijcke/alleen-gheluckisalighe/ende alleen
menschen houden ende uyt geven: Onder de welcke Philippus als eenen Chry-
sippus, de Galerie (of wandel-plaetsen van dese, wijnbrauwige Philosophen)
schijnt te ondersteunen ende staende te houden. Maer sy segghen hier tegen/
dat sy daer toe ghérechtight zijnde/met recht der wapenen over die uytheem-
sche Volckeren heerschen / ghemerckt dat het voor goedt aengheromen is/

door

C
voor het recht der Volckeren/ende ghebruyck/dat de verwinners de verwon-
ne Wetten naer haer welghevallen stellen. Dooren dat moet aennemen/
Vorsten. [ghelijck men seker moet/als zijnde een out ghebruyck by alle Volc-
keren] waerom schrijven haer sich de Spaengiaerden sulck recht in Neder-
land toe/aenghesien dat het Landt Philippo door erffenisse toecomt/ende niet
met wapenen/met ghewelt/of met die Spaensche bedrieghereien en is vercre-
ghen? Maer den Tyran heeft liever ghehadt/alle dinghen dat onder dat bo-
ven te keeren: met oorloghe/ met brandt/ met vernielinghe alles te verwoe-
sten/en den Hemel met de Aerde te minghen/ dan de Privilegien vande Voor-
ouderen afkomende (de welcke hy nochtans de ingheboren/ dierbaerder dan
haer eyghen bloedt ende leven sagh zijn) de Nederlanderen te laten. Daerom
heeft hy ghemeynt dat hy desen wegh moest ingaen: Voor eerst dat hy de sel-
C ve als vyanden met de wapenen soude aentasten / daer naer haer vaderlick
recht soude benemen/en dat hy selve Verwinner / de verwonnene nieuwe tafe-
len ende nieuwe wetten soude geven. Duc d'Alba en heeft dat eertijds niet [ge-
loochent: de welcke de inlandsche oorloghe alreede ghestijft zijnde/ende hy vele
steden met over wreede oorloghe overweldight hebbende/ soo heeft hy geseydt/
ende sich openbaerlic beroemt: Dat de Coningh niet meer het Recht van eenen
Prince/of Vorst/maer van eenen Verwinner in Nederland en hadde. Daer-
om en heeft hy oock niet anders / dan of het alreede over langhe volbroght
gheweest hadde/sijne wreede heerschinghe te wercke ghestelt / de alder onghe-
rechtighste Wetten ghegheven / het leven ende goedt van de alderbeste ende
cloeckste Burgers verbeurt gemaeckt / het goed met openbaren uyroep ver-
coopende/het lichaem den Beul overleverende. Hoe? heeft opt eenighe Ty-
ran/of eenighe vyandt/ sulcks aenghevanghen? Heeft Gelo of Hiero van Si-
cilien sulcks ghedaen? Of oock den Pisistratus, sone van Hippocrates? Wy
lesen van de selve/dat hoewel zy met ghewelt ende teghen de Wetten het rijc-
ke vercreghen hadden/ dat zy nochtans zedighlick ende naer de Wetten van
het vercreghene Landt gheheerschet hebben: ende hebben over sulcks door
haere heerschinghe de Republijcke van Sicilien beter ende gheluckigher ghe-
maeckt. Wat sal ick oock van Lydiades den Tyran seggen? de welcke so hy in
de Stadt van Megalopolis vander Tyrannen ongherechtigheyd ende dertel-
heyd eenen grouwel hadde/heeft de selve haere vorighe Wetten weder ghege-
ven/ ende daer naer met den ghemeenen vyandt cloeckelick vechtende / is hy
voor haere welvaerd in den crijgh verslaghen. Als de Romeynen oock eene
Provincie met haere wapenen aen haer ghetrocken hadden/ soo heerschten
sy over de selve met volcomene zedigheyd/ statigheyd / voorsichtigheyd ende
gherechtigheyd. Maer ghy/Philippe, en onthoudet u niet van ongherechtig-
heden/van geweld/van onse doodt/ ende van den ondergangh van onse Wet-
ten: daer wy nochtans niet door oorloghe/ niet door Tyrannie / maer door
wettighe erffenisse ende recht des huwelicks in u besit zijn ghecomen. Daer-
om soo ghy het recht van eenen Tyran willet te wercke stellen/ Philippe, doet
dat in Italien/dat al over langhe door oorloghs recht u gehoorsaemt: Wilt
ghy voor Coningh ghehouden worden/ zijt Coningh in Spaengien/ of veel
eer te Jerusalem. Maer wilt ghy eenen Monarck zijn [waer af uwe spaen-
sche Waersegghers u al over langhe goede voorsegginghe ghedaen hebben]

zijt het waer ghy uwe oorlooghsche brandstokinghen onder sult minghen/
soo ghy eenen grooten Dominator, of heerscher wilt wesen / zijt het in Asia,
zijt het in Africa, want / wat ons aengaet / wy en kennen die alderhoovee-
dighste name van u rijcke niet; noch wy en nemen die alder ongherechtighste
Wetten in onse vrye regieringhe niet aen. Wy en hebben gantsch gheene ghe-
meensaemhepd met de Tyrannen: maer zijn ten uytersten van de selve ver-
vreemt ende afghesondert.: Wy hebben eenen Hertoghe ende Vorst / ende dien
wettelick / met de aldergerechtighste palen der Wetten bepalet: Ghy hebt ooc
ghesworen dat ghy sulck eenen waert / ende altijdt soudet wesen / doen ghy met
uytnemende blijdschap ende hope van eenen yeghelijcken uwe blyde incomste
in onse steden hebt ghedaen.: als ghy in onse steden tot groote vreught ende
goede hope van eenen yeghelijcken zijt ghecomen: als u eenen yegelicken met
de hooghste eere ende dienstwillighepdt aennam ende omhelsde: Doen hebt
ghy u / naer de wyse / voor al het volck op de alderheylighste Evangelien met
eenen heylighen Eedt verbonden / dat ghy de rechten der Voor-ouderen voor
goedt soudet houden / ende dat ghy niet eene van die Wetten soudet verande-
ren. Doch op dat ick niet sonder oorsaecke onse vryhepdt soo dickwils en
schijne te noemen / ende soo dickwils daer af te spreecken / sal ick segghen wat
onse Vryhepd is / ende wat sy begheeret. Want ick gheloove / Alderdoor-
luchtighste ende Maghtighste Vorsten, dat Philippus de ghedachtenisse der
selve al over langhe uyt den sinne ghestelt heeft / ende dat hy wel meynt dat
sy het teycken van de Hoere Tanegrea is [het welcke Clodius, boose Roem-
sche Burghers sijne Vryhepdt naemde] ende dat hy ende sijne Spaengiaer-
den niet alleenlijcken het beeld van de licentie of toelatinghe en hebben: maer
de selve al te samen / als de Goddinne ende Venus van haere begeerlickheden
eeren. Doch ick houde dat in het Recht / Wetten / gherechtighepdt / ghewen-
te ende seden van onse Voorouderen onse Vryhepd bestaet. Ick sal het seg-
ghen / soo het u belieft / ende sal haer eenighe van de selve inden sin bringhen /
op dat ghy / Vorsten, mooght weten wat het voor Rechten zijn / voor de
welcke wy (als voor al ons welvaren) vechten / sonder eenigh ghedachte van
doodt te vreesen.

Nederlandtsche Vorsten.

I.

NIemandt moeten sy teghen de VVetten der Steden, of openbare Recht-camer, in het Recht trecken, ende moeten eenen yegelicken maght gheven om sich met Voorspraken te verdedighen.

II.

Gheenen Vremden oft Welander en moeten sy openbaere Ampten laten bedienen.

III.

Sy en sullen niemant met de hooghste weerdicheyd ende authoriteyt over de Provincien stellen, die van haer bloed ende maeghschap niet en zyn.

IV.

Sy en moeten den staet der Republijcke op haere eyghene authoriteyt door uytgheven van Brieven of Placcaten niet veranderen; sy en moeten niet nieuws in de selve voortbringhen.

V.

Buyten de openbare verwillinghe der Staten en moeten sy gheer e schattingen eyschen; sy moeten haere ordinarische incomsten hebben, ende met de selve moeten zy te vreden wesen.

VI.

Sy en moghen sonder verlof vande Staten der Provintien gheen Crijghsvolck inde Provintien ende Steden brenghen.

VII.

Het geldt en moghen sy sonder toelatinghe der Staten nemmermeer opsetten of afsetten.

VIII.

Eenen onghehoorsamen ende schuldighen Burgher en moghen sy noch met boete, banden, noch slaghen niet bedwinghen, sonder vorigh ondersoeck ende vonnisse des Magistraets.

IX.

Eenen misdadighen hoedanich de misdaet magh wesen, die van den Rechter veroordeelt is, en mogē zy uyt de Provintien tot andere straf-plaetsē niet leydē.

X.

De welvaert des volcks zy hare hoochste wet.

XI

Soo eenighen Prince vertrocken is, soo hy met geweld, onrecht, of bedrogh, den staet der Republijcke onrustigh ghemaeckt heeft; Alle de Staten ende Burgheren moeten hem gehoorsaemheyd weygheren, ende sullen vry en ongehouden van haren Eedt wesen: Sy sullen eenen Oversten in sijne plaetse stellen, tot dat hy tot beter sinnen ende sachter regieringhe is ghecomen.

Dit zijn de voorneemste Wetten [hoewel dat daer noch andere diergheliicke Wetten zijn] door de welcke tot nu toe de Nederlandsche Vryheyd veel/ seer/ende lange ghebloeyt hadde. Siet ende aenmerckt nu doch/ Vorsten, wat ick van de gheweldighe ende alderongherechtighste heerschinghe van Philippus ghesepdt hebbe/ende noch sal segghen/hoe de selve reghel recht teghen onse Vryheyd/ ende met eenen teghen de gherechtigheyd selve strydet. Het en is niet van noode dat ick met vele bewijsredenen bewijse het ghene dat ick alreede al bewesen hebbe/dat Philippus de wetten van Nederlandt vertracht heeft/ende dat hy heel Nederlandt met louter gheweld soeckt te overstulpen/ aenghesien dat eenen peghelijcken uyt de afghewozpene Brieven van Alana, Ghesand van Philippus, dat voor ghewis ende seker heeft connen weten: de welcke wt Vranckrijck aen de Princesse van Parma/ Gouvernante van Nederland schrijft: Dat het vast ende besloten by sijnen Coningh was alle de Privilegien van Nederland af te schaffen/te besnijden / ende dat hy de Nederlanders sulck eene Wet sal voorschrijven/ dat anders gheene Wet en gelde/dan die door zijn bevel ende met sijnen raet sy ghegheven. Ende daerom

heeft

heeft hy de Authoritept des Pauses te hulpe gheroepen/ op dat de selve hem
van het gheloove houden/ sijner ghesworene ghelofte/ende van sijnen hoogen
Eedt die hy ghedaen hadde de Nederlandtsche Wetten te onderhouden/sou-
de vrijden/op dat hy daer naer met de winden van dese ydele toelatinghe sich
met volle seylen in die zee der Spaenscher Tyrannie gheheel soude mogen be-
geven/op dat onder den schijn vande Roomsche Religie ende Heylighheydt
sulcke wreethepdt ende Tyrannie by de goede Vorsten ende alle Volckeren
der aerden soude schuylen. O onversweghelijcke ongherechtichepdt;O al te
onvoorsichtighen ende onweerdigen Vorst om te heerschen; Want wat had-
de van hem in de heerschinghe onvoorsichtigher of onbedachter connen ghe-
schieden/dan sich van den Eedt die hy sijne Onderdaenen ghedaen heeft te
willen vrijden Soo onwetende in Landssaecken is Philippus, dat hy niet
en verstaet wat eene vaste verbintenisse der ghemoeden/ wille/ ende aller sa-
ken/tusschen hem ende zijne Onderdanen/door onderlinghe trouwe en eer-
biedinghe des Eeds is te weghe ghebraght: Wat de banden der Wet en der
trouwe zijn/de welcke de Ampten van alle Vorstē / des Raeds ende der On-
derdanen/Heeren ende Vasalen /aen een hechten ende binden. Want om de
selve oorsaken daer den Vasael van zijn leen om is vervallen/ is den eyghe-
naer oock met recht vande eyghenschap van het selve versteken: dē Vasal en
is niet ghehouden hem ghelofte te houden/ noch hem onderdanigh te wesen/
soo hy ghelofte te houden/ende de rechten des Leens / den Vasael weyghert.
Domitius, den Orateur seyde eertijts: VVaerom soude ick u voor eenen Vorst
houden aenghesien dat ghy my voor gheenen Raetsheer en houdet? Dien Lu-
cius Crassus seyde seer wel: Soude ick u voor eenen Burghemeester houden, als
ghy my voor gheenen Raedtheer en houdet? Waerom en souden wy oock niet
eenstemmigh segghen; VVy en kennen Philippum voor geenen Coningh, die ons
voor sijne Burgeren niet en kent: maer ons voor bysondere ende ghemeene vyan-
den houdet. Soo strecket Philippum dese trouwloosheydt tot schade / als hy
daer toe trachtet/ dat hy de Staten ontlaste vande ghelofte ende Eedt hem
ghedaen;soo dat sy hem niet meer en behoeven voor haren Prince (of Vorst)
te houden ende ghehoorsamen / maer hem met recht als eenen Tyran/als
eenen gemeenen Vyand des Vaderlands/ connen verwerpē ende verfoeyen.
Want ghelijck sommighe lieden door sieckte/of door domnigheyd harer sin-
nen de lieflijckheyd der spijse niet en smaecken/ soo oock nu sulcke booshepd/
lust ende begeerte om al zijns herten bedencken te wercke te stellen/Philippum
ende andere Tyrannen heeft bevanghen/soo en sien noch en bevroeden sy niet
wat haer selve in die boose begeerte van die ongherechtighe heerschinge nut
of onnut is / maer worden van de wreethepdt harer natuere tot alderhande
boosheden ende strafweerdighe dinghen vervoert ende ghedreven. Maer met
wat ghemoedt/met wat wille/met wat beweginghe / Philippe, hebt ghy soo
grooten grouwel van onse Wetten connen crijghen / soo verre van de selve
wijcken/dat ghy om de selve uwe Trouwe ende Gelofte (die alle goede Vor-
sten heyligh ende onverbreckelijck/jae als den grontsteen aller gerechtighepd
ghewent zijn te bewaren) soo schandelijck soudet schoffieren / verbreken ende
verwerpen?waren sy ongherechtigh? Bestonden zy uyt onbillickheyd? Of
vercorten zy eenighsins uwe weerdighepd en Spaensche Majesteyt? Maer/

de Keysers/Coninghen/ Princen uwe Voorouders [ongheturijfelt voor u in weerdigheyd hares Rijcks/in lof/ in glantz ende uytnementheydt haerer daden te stellen ende rekenen] die hebben die haer selven ghemaeckt/ en voorgheschreven/ende soo voorgheschreven/dat sy gherechtigh ende eenen goeden Vorst betamende waren: met de welcke de ghemeene welvaert der Nederlanderen onderstuent ende ghevest maght zijn;de gheluckstaligheyd ende langduyrigheyd van onse Republijcke gheschickt ende ghegrondt soude moghen blijven:om de selve te maken heeft dien grootmoghenden Keyser/ uwen Vader/ende alle uwe Voorouders meer vlijt/ neerstigheyd / sorghe/cloeckheydt ende wackerheydt te wercke ghestelt/ dan ghy/Philippe, om de selve om te stooten ende om de heele Republijcke te verderven met uwe Tyrannye ende gheweld ghedaen hebt. Want die goede Vorsten verstonden wel [het welcke ghy ende alle Tyrannen ghewent zijt te loochenen ende wederstaen] Dat ☞ het eyghene Ampt van goede Vorsten is/altijd ghedachtigh te wesen/ niet alleene wat haer toevertrouwt is; maer oock hoe verre dat het haer toevertrouwt is; Sy zijn steeds indachtich dat sy den persoon van de heele Republijcque vertoonen/ ende dat sy de weerdigheydt ende welvaert der selve behooren staende te houden; De Wetten in cracht houden/ de Rechten voorstaen: ende op die uytnemende ende gantsch Coninglicke reden vande Coningh Theohades te dencken/ die seyde: Als wy alle dinghen vermoghen,soo ghelooven wy dat ons slechs de lovelijcke dinghen gheoorloft zijn. Daerom schreef Antigonus de derde Coningh van Macedonien aen sijne Steden;Dat soo hy messchien met Brieven of Placcaten wat ghebodt of vercondighde dat met hare Wetten scheen te strijden/ dat sy hem daer in ☞ niet en souden gehoorsamen; maer souden haer laten voorstaen/dat hy door eenighe onwetenheyd ende dwalinghe ghemist hadde. Seker dit was eenen grooten ende uytnemenden Coningh. De selve als hy by ghevalle eenen hoorde segghen;Dat alle dinghen sonder eenigh onderscheyd den Coninghen eerlijck ende welvoegende waren, so heeft hy soo wel heerlic als voorsichtelick daer bygevoeght? Iae de Coningen der Barbaren: maer ons zijn de eerlicke dinghen alleen eerlick,ende de gherechtighe dingen alleen gerechtigh. Desgelijcks Themistocles van Simonide versocht zijnde/dat hy tot sijnen voordeele in het gherechte een ongherechtigh vonnisse soude gheven:heeft geantwoordet; Ghy en soudet gheenen goeden Poët wesen soo ghy de mate in het dichten te buyten ghinght:soo en soude ick oock geenen goeden Vorst wesen, soo ick yet teghen de VVetten besloot Siet ghy u selven nu wel/ Philippe, in dusdanighe daden ende in alle de dinghen die van u ghedaen zijn/van de Heydenen ende Wereld ☞ sche Coninghen overtuyghen:daer ghy nochtans voor Coningh/ ende dat noch Catholijck Coningh/wilt gehouden wesen? Siet ghy wel dat ghy van sulcke ghetuyghen overwonnen wordt/ die door de natuere geleydt wierden om de gherechtigheyd ende rechtveerdicheyd te onderhouden? Siet ghy wel dat ghy met het ghetuyghenisse van eenen yeghelicken ghedwonghen wordt te bekennen dat ghy naer de Tyrannie ghetrachtet hebt/ ende noch trachtet? Ende op dat ick tot andere dinghen nu voortvare/ so en moet ick dit bewijs van sijne Tyrannie niet vergeten:dat Philippus van dien tijdt af dat hy eerst

over Nederland de regieringhe heeft begost te hebben / ghewilt heeft dat de vergaderinghe der Staten in vremde Landen souden gheschieden; Dat hy de Raedts heeren dickwils de bycomste verboden / verstoort ende belet heeft / als sy van het ghemeene beste / als de wijse van doen is / inde Staet vergaederinghen wilden handelen. Want dien Raedt is tot eenen voorvechter van de Wetten / bewaerder / opsiender / ende voorstaender der Republijcke / of ghemeyne saecke ghestelt / de haven ende toevlucht der verdruckte. De ghene die dat last opgheleydt was / Dat hy soude toesien dat de Republijcke onbeschadight blijve / dien en heeft Philippus inde vergaderinghe niet willen laten comen: Hy heeft besloten dat hy anderen raedt moest nemen / dat hy met dien Raedt sijne raedt ende tyrannie niet en conde uytvoeren. Want hy hadde dat van Tarquino Superbo gheleert / die in het Roomsche Rijck dese wijse ende ghewente (vande Voorouders naergelaten) van alle dinghen met den Raed te overlegghen / gheheel wegh ghenomen heeft / ende bediende de ghemeente met den raedt sijnes ghesins; Ende naer hem Iulius Cæsar, die de Republijcke verdruckt zijnde / sich selven eeuwigh Dictator, of Præsident, ghemaeckt heeft / de vergaderinghen verboden / die Augustus daer nae de Republijcke tot vrede ende stilte ghebraght zijnde / weder in haer gheheele heeft ghestelt. De selve heeft Nero dien beruchten Tyran in het beghin sijns Rijcks wederom verboden. Want Philippus en heeft niet alleen de t'samencomsten ende byeenroepinghe der Staten: maer oock der Edele ende Burgheren Colegien / Vergaderinghen / byeencomsten / ende societeyten / ghehatet / verstoort / ende ghescheyden / daer hy van alle goede Wetten ende seden: maer voor al van het statighe Ampt der Staten als eenen goeden Vader ende ghetrouwen Momboor behoorde te wesen. Daerom soo ick / Vorsten, voortvaere in het vertellen van de saecken die van Philippo seer schadelick in Nederlandt ghedaen zijn / ghy sult openbaerlick sien dat hy de alderongherechtighste ende onverdraghelickste regieringhe ghesocht heeft / ende dat hy tot sulck voornemen ghedreven is gheweest door zijn eergierigh ghemoedt / ende door den uytersten haet teghen de Nederlanders. Ick weet wel dat ick van dinghen spreecke die over al bericht zijn / ende van alle menschen vertelt worden / ende dat die dinghen daer ick af vermelde / yeder meer bekendt zijn dan mijn ghemoedt can bedencken / of mijne tonghe uytspreecken. Ick sal nochtans bysondere saecken te kennen gheven / hoewel dat mijne uytsprake uwe wetenschap gheensins en sal connen ghenoegh doen. Want my en dunckt niet dat opt op der aerden van booser ende snooder stuck ghehoort is / dan dit stuck van Philippus gheweest is / als hy de edelste vande Staten niet alleene en heeft gesocht te scheyden en verstooren: maer oock te dooden ende vermoorden: Ende dat op dien tijdt als sy hem (als ick gheseydt hebbe) de neghenjarighe bystand niet sonderlinge weldaed / maer met meerder dienstwillighevdt / opghebraght hadden: Dan oock als hy eerst in eenen heymelijcken Raedt besloten hadde al de Nederlanders gantsch uyt te roepen / die by hem ende sijne ongherechtighe ondersoeckers voordacht waren ghewoorden van Religie verandert te zijne.

Want / op dat ick dat met swijghen niet voorby en gae / eer Philippus de Staten van rebellie / wederspannigheydt / en Crimen læsæ Majestatis beschul-

dight

dight hadde / heeft Duc d'Alba, doenmen van den Franschen Vrede handel-
de/ Henrick den tweeden Coningh van Vranckrijck verclaert / dat Philippi
voornemen was niet alleenlick om de Edelste ende voortreffelickste mannen/
maer oock alle de Onderdanen om te bringē/ die voordacht waren vande Ge-
reformeerde ende ghesuyverde Religie. Philippus wilde soo veel duysent men-
schen vermoordē/ ende als onnoosele Lammekens slachten / die hem noyt een
onbillick woord ghegeven en hadden: jae die altijd sijn bevel met sonderlinghe
☞ goedwilligheyd ende dienstbaerheyd seer geeren ghehoorsaemt hadden : over
de welcke hy qualick een jaer naer het vertreck vanden Keyser hadde begost
te staen ende te heerschen: soo dat indien hy van dien tijdt af/ ē volgende dat
wreet begintsel/ den loop van sijne tyrannie hadde mogen uytloopen/ wy sou-
den al over langhe in ons bloedt begraven ende verstickt gheweest hebben.
Wie is onder u/ Vorsten, die van de waerheydt deser saecke twyvelt / aengh-
sien dat de Coningh van Vranckrijck/ die ick terstont ghenaemt hebbe / sich
niet en heeft ontsien de Prince van Orangien [doen hy met andere Vorsten
doende was om den Vrede van Passavien voor den Coningh Philippus te
maken] te verwittighen / dat sulck een overboos stuck in Philippi godeloose
raden was voorghenomen. Maer en denckt niet/ Vorsten, dat Philippus sulcx
om de Religie voorgenomen heeft: Dat was zijne religie/ dat hy sonde maec-
te eenighe mensche in het leven te sien/ die alle zijne raden / al zijn voornemen/
niet voor suycker op en at/ niet voor goed en hieldt. Dat liet zijne Religie toe/
daer en maeckte hy geene sonde af / soo veel duysenden onnoosele Burgheren
te vermoorden / op dat met eenen al de Edele ende voorneemste van Neder-
☞ land soude omghebraght worden. Daer en maeckte hy gheen sonde af/ inde
oorloghe der Maranen hondert Cooplieden van Granaten vast te setten/ ē
des nachts door oploop de selve al te samen de kele af te snijden ende te ver-
moorden: Niet om dat sy voordacht waren van gesintheyd: (want sy hadden
altijdt Roomsch Catholijck gheweest) maer om haer geldt ende groote rijck-
dommen: want die onder de selve minst van vermoghen was / die was wel
vijftich duysent Ducaten rijck: welckē schat Philippus terstont gewesen heeft
in sijne schat-camer ende geldtkiste ghebraght te worden.

Ende dit zy van Philippo selve / als het hoofd ende Bou-meester van onse
qualen cortelick gheseydt: Laet ons nu tot die tijden comen die ghevolght
zijn / naer dat hy uyt Nederlandt in Spaengien is vertrocken. O dit zijn
droeve ende door veel jammeren doodelicke tijden! Tijden welcker ghedach-
tenisse yder goedt Patriot ende Vaderlander / eenen schrick op het lijf doet
krijghen. O is dat niet eene ellendighe saecke/ dat de Spaengiaerden/ Mara-
nen ende halve Maranen/ soo veel rechts (of veel eer ghewelds) over ons ghe-
☞ hadt hebben / dat niet teghenstaende dat wy bereydt waren onse middelen/
welvaert/ Vrouwen/ kinderē/ ē leven voor den opperstē algoeden GODT/
ende voor onse Coningh te laten / dat wy (segghe ick) soo schielijck voor Re-
belle/ wederspannighe/ godeloose/ ende Ketters verclaert worden: Ende naer
veel terginghen/ hitsinghen ende onrechten/ niet van eenen Kampvechter/
noch met eenen stoot ter aerden gheworpen worden: maer met vele wonden
ghequetst zijnde/ hebben wy qualick onse ziele onder die schadelijcke vyanden
connen af bidden ende behouden. Laet ons nu doch eens die Kampvechters
connen

verbolghens sien [naer dat ons het verbolgh des tijts de selve sal vertoonen] die Philippus tot Overheeren van Nederlandt uyt sijn Spaengien heeft ghesonden/niet om dat sy ons heelsame wondhelpselē souden wesen! maer op dat sy als bytende Corrosyven wt dien winckel alles bedroghs ende aller boosheyd/de selve noch meer souden opbyten ende grooter maecken. Nu soo dat waer is dat de Politycke segghen/ dat men de natuere ende gheneghentheydt vande Vorst wt den aerdt ende seden van syne vrienden / ende de ghene die hy tot sijnen raedt ende dienst gebruyckt/ kennet; Laet ons eens sien hoedanigh de Coning van Spaengien is/wt de Overheeren die van hem in Nederlandt zijn ghesonden. Want doen Philippus vaste Foudamenten ende grondtvesten van sijne wreede heerschappije geleydt hadde/heeft hy besloten in Spaengien wederom te keeren / op dat de Nederlanders alderhande ellende voor sulcke mededienders souden lijden/ende dat de Coningh sich als afwesigh ende daer af niet wetende soude moghen houden.

Voor eerst heeft Margareta, Princesse van Parma, de heerschappie over onse Landen ghehadt. Dit was eene schalcke Vrouwe/seer begeerich naer de Spaensche tyrannie/die dagelijcx met verscheydene claghten ende beschuldinghen des Coninex haet grooter maeckte: de Coningh hadde haer bygevoeght den Cardinael Granvelle [eenen man haer overtreffende in verkeertheyt/bedriegelickheyt/twistgierichheyd/van verstande ende ghemoede] om haren medehelper ende gesellle op desen wech der Spaenscher tyrannye te wesen. Dese twee waren de Vorsten ende Werckmeesters van so veel beroerten: Al dese inlandsche Oorloghen zijn van dese twee ghebooren/te weghe ghebraght/ende aenghevanghen. Ende ghelijck Helena den Troyanen / soo hebben dese twee onse republijcke/de oorsaecke van oorloghe / oorsaecke van hare Peste ende verderf/gheweest: want het ghene dat Philippo te voren met heftigher strenghighheyd ende gheweld swaer om doen was/dat hebben dese door bedriegherien/laghen ende ondercruppinghen volbroght. Dese als sy in het eerste saghen dat niet haer voornemen meer en conde voorderen/ dan onder eenen schijn van Religie alle dinghen teghen onse Wetten ende Privilegien te doen/ soo hebben sy nieuwe Bisschoppen met eenen nieuwen vondt die in Nederlandt ongebruyckelijck was ghestelt: die wierden in die grootste ende voorneemste Steden/als Spieden van ghemeneene ende bysondere saken ghestelt: sy verspiedden ende broghten aen den dagh wat eenen yegelijcken voornam ende dede: de gene die voordacht waren van naerlatinghe der Roomsche Religie/ruckte sy terstond in den Karcker of gevangenisse/ van daer tot seer wreede straffen/ende eyndelijc broghten sy die ter doodt / haer goet ende middelen al aen haer ende aen der Coningh schat-camer wijsende: Door dese oorsaecke is ghescheidt dat de meeste van cante gheholpen wierden / die alle vlijt ende neerstigheydt deden om het ghemeene beste voor te staen / die de ghemeene vryheydt ende gherechtighe Wetten voor de verfoeyelijck aenslaghen der Spaengiaerden scheenen te kiesen/ stellen ende verheffen. Dat was het heyligh voornemen van Philippus ende sijne Spaengiaerden. Dit was de heylighe Inquisitie, die haere boose stucken ende straet-schenderien sulcke namen ghegheven hadden/die noyt van te vooren in Nederlandt noch ghehoort/noch ghebruyckt/hadden gheweest: die ghelijck water reghel-rechte

met den aerdt ende naturere des ypers strijder/ teghen onse Wetten streden: Aenghesien dat niemandt door de selve tot de Religie met ghewelt ende doodt en magh ghedwonghen worden? maer door dese bloedighe oordeelen der Spaensche tyrannie wierden selfs de Voorstaenders van ons Vaederlandt door valsche beschuldinghe/met hare Huysvrouwen ende kinderen/tot openbaere straffen/vyer ende sweert/ghebraght. Het selve plaght Tarquinius Superbus dien Tyran (daer wy te voren af spraecken) in diergheliјcke saecke seer ernstigh te doen: welckes zeden en daden Philippus niet alleene en schijnt sorghvuldigh waer te nemen/maer oock door naervolginghe diergelijcke te doen. ☞ Want dien Roomschen Tyran/ op dat hy sich van yder soude doen ontsien/ nam alleen kennisse van de lijfs saecken/sonder eenigen raedt: ende onder dien schijn doodde/verbrande/en nam hy alle de ghene haer goedt af/daer hy eenen haet of naerdencken op hadde/of daer hy eenen buyt af verwachtede. Dit socht Philippus ende al de andere Raders sijner boosheden in Nederlandt te doen/door dien dat sy haer lieten voorstaen/dat niet voorderlicker noch bequamer en was om hare boose stucken te decken: ende al het voornemen ende doen [soo wel het ghemeene als het bysondere aengaende] van eenen yghelicken van ons te ontdecke/dan dat sy dese nieuwe surghe van de Religie te houden ende bedrijden/schijnen met grooten vlijt aenghenomen te hebben. ☞ Want daer en is geene ergher sake/daer en is niet dat den mensche meer misquaems ende schade ghewent is aen te bringhen/ dan het ghene dat onder schijn van eenigh groot goedt of nuttigheyd te weghe word ghebraght. Maer/eer dat ick voortvaere om te bewijsen hoe seere dat die instellinghen ende Wetten der Inquisitie teghen onse Wetten streden/hoe seer sy onse Privilegien ende onses Lands welstand ende welvaert swackten/sal ick vry uyt bekennen/dat de Keyser wel van te voren/ daer toe door veler raedt beweeghe zijnde/ de Spaensche alderwreetste Inquisitie in Nederlandt heeft willen inbringhen/ ende sommighe nieuwe strenge Wetten de saecke der Religie aengaende heeft willen stellen: Maer als hy sagh dat dese dinghen niet en conden volbraght worden sonder de aldergrootste veranderinge van onse Republijcke ende heerschinghe/ ende dat hy verstaen heeft dat al die dinghen onse Wetten teghen waren met de selve streden/is dien goeden Vader ende behoeder van ons Vaderlandt van sijnen voorghenomen raedt af gestaen/ende heeft door den goeden ende heylsamen raedt der Staten [die hem dickwils hadde bewesen waerom die dinghen sonder schade ende ondergangh onser Wetten ende Privilegien niet en conden inghestelt worden] de saecke onghedaen ghelaten. Soo dat een yeder seer claer can sien ende kennen/dat de neerstigheyd die dien goeden Vorst daer in ghedaen heeft/de sorghe die hy daer voor ghedraghen heeft/ dat die veel eer gheschiedt zijn om ons te behoeden/ende het ghemeene beste te voorderen/dan om te schaden. Maer de Keyser doodt zijnde/ heeft Philippus dat eerste voornemen ende raedt der Inquisitie/al langhe naer ghelaten ende verworpen [als eenen vasten grond ende stercke van sijne bedriegerien ende hinderlaghen] wederom opghestelt ende toeghestelt: soo dat het scheen dat hy den staet onser Republijcke met sijne alderschadelickste Wetten met eenen aenval crachtigh wilde om keeren. Want/onser Staten raedinghen/ redenen/versoecken ende onse Wetten veracht hebbende/ heeft hy ghewilt ende

ghebodem

gheboden dat het soo soude gheschieden: Dat nieuwe Bisschoppen over de groote Steden souden ghemaeckt ende gestelt worden. Dese de inconste van vele Abten vermindert hebbende/ de Wetten ende Previlegien der voorneemster Geestelickheydt/ maer voornemelick de Bisschop van Camerijck / ende den Bisschop van Luyck ghe swackt ende afgheschaft hebbende / leefden veel costelicker ende rijckelicker dan de selve. Hy heeft oock besteld dat de selve noch neghen Canonicken souden byghevoeght worden/ die van sulck slagh en van sulcke natuere ende aerdt waren: Wt die neghen souden voornemelic drie vande strengste ende wreetste uytghesocht worden / die ghestadigh niet ernst de Inquisitie souden te wercke stellen. Ende/ dat noch veel slimmer ende veel onverdraghelicker voor onse Vryheyd is/ dese Bisschoppen en souden niet alleene op Staten vergaderinghen comen: maer souden daer de meeste stemme hebben: Soo conden dese verwerders ende ontrustigers vande Nederlandtsche vrede ende ruste lichtelick de beste ende voorderlickste Wetten ende raden der Staten teghenspreken/ ende de selve soo vele crencken ende swacken als de Coningh Philippo goedt dacht: sy conden oock de Spaengiaerden / vyanden van ons Vaderland/ te kennen geven al wat de Staten voornamen. Want de meyninghe ende wille van Philippus doen hy de selve instelde/ ende in Staten vergaderinghen toeliet/ en was niet om dat sy de heylsame ende goede raden souden toestaen / of soo sy selve wat conden stellen of raden dat tot welvaert der ghemeene saecke moght dienen/ dat sy sulcks souden doen/ maer om dat hy door de selve de eenigheyd onser Staten/ ende de overeenstemminghe der radinghen souden verwerren/ verbijsteren / ende sulcke radinghen op de baene bringhen die tot syne tyrannie meest dienstigh waren. Soo verstaet ghy dan nu ghenoegh/ Aldervredighste ende Doorluchtighste Vorsten, waerom dat de Staten dat nieuwe voornemen van Philippus hebben moeten weygheren en versoepen/ ende hoe het selve met onse Wetten streedt. Doch al en ware het maer om dese eenighe oorsaecke/ soo moest het haer gantsch teghen staen/ dat vreemde Spaengiaerden ende Italianen/ tot sulcke Bisschoppen moghten vercoren worden. Wy saghen ende hoorden daghelicks in onse Staetvergaderinghen ende raeden/ het uytvaeghsel ende grondtsop van die vreemde gasten/ die verre van de naetuere der Nederlanderen verbreemt waren: daer nochtans onse Wetten/ op dat sulcks tot gheenen tijden in Nederlandt soude gheschieden/ (als wy te voren ghesept hebben) besloten ende gheboden hadden/ dat het onse Prince/ of Vorsten/ niet gheoorloft en is toe te laten/ dat eenighen vreemdelingh tot Lands-saecken ende raden soude toeghelaten worden. Door dese schalckheyd ende bedrogh socht Philippus andere Wetten in onse Republijcke te bringhen/ die met onse Wetten streden: onse Wetten te vernietighen/ ende de syne in de plaetse te stellen/ ende eenen nieuwen Raedt in Staten vergaderinghe te hebben: want hy en conde den raedt der Staten niet tot syne tyrannie mis bruycken. Voorder / en wil ick de ongheloovelicke wreetheydt ende strengicheydt van dese nieuwe instellinghe die dese drie Inquisiteurs (o ondersoeckers) daghelicks te wercke stelden/ niet overslaen. Men sagh daghelicks die drie helsche Rechters een wreedt gherecht ou haer selven houden/ dat van den Raedt der Steden ende Provien was afghescheyden. De ghemeene authoriteyt der Overheydt verachtende/ hebben sy op eene

4

niet de wijse van rechten de schuldighe (soo sy het naemden) vervolght/ beschuldight/ veroordeeldt/ sonder yemandt van haer den alderminsten middel om sich selven te verdedigen toe te laten/ sonder eenigh appel oft beroep op de hooger Overheyd te lijden: maer zijn op haere eygene handt met haer hoofd ende op haere eyghene sinlicheyd voortghevaren/ ende gebruycken/ alsoo het haer luste/ onghehoorde ende onghewoonlicke straffen aen lijf ende leven van sulcke lieden/ daer sy af moghten gedroomt hebben/ dat sy de Roomsche Religie onteert of kleyn gheacht hadden/ of die sy selve voor de alderschelmachtighste bedriegerien ende verschalckingen/ beweeght ende gepoort hadden om yet te doen waer door sy voordacht souden worden van Religie verandert te zijne. Want sy hadden voor eene wijse/ dat sy dagelicks sekere
☞ Boeckbinders met Boecxkens ende Schriften/ die tegen de Roomsche Religie streden/ uytmaeckten/ ende aen de Edele ende voornemste der Provincien sonden/ op dat soo sy die cochten/ dat sy dan terstondt als schuldigh van Ketterie ende valsche Religie souden beschuldighet ende verwesen worden. Even als men van het wreede ende bloedtdorstende dier Hiæna vertelt/ dat het om de menschen ende Herders wt de Bosschen ende schuyl plaetsen tot hem wt te locken/ ende daer naer te verslinden/ haer gheween ende gheroep naer doet. Is dat Doorluchtighste Vorsten, de Religie ende godvruchtigheyd
☞ tot tyrannie niet te ghebruycken? Is dat den stand der Republycke niet te veranderen/ noch yet dat met de Wetten ende teghen de authoriteyt der Staten strijdet in de selve te vernieuwen/ naer het goedtdencken van Philippus? Is dat eenen schuldighen Borgher met boeten/ banden of slagen niet te straffen teghen de Wetten des Vaderlands/ ende tegen de authoriteyt ende aensien des Overheyds? Is dat eyndelick den misdadighen in het gherechte teghen de Wetten ende ghewenten der steden of van de openbare Rechtplaetsen niet te vervolghen/ ende niemant vryheyd te weygeren om sich selven te verdedighen? Soomen ondertusschen (het welcke ick gantsch wederspreke) Philippo ende den Paus moet toestaen datmen om de veranderinghe der Religie/ in Nederlandt sulcke wreetheydt ende fellicheydt heeft moeten te wercke stellen. Maer wy segghen [het welcke vele met ons sullen ghetuyghen] dat vele Nederlanders wreedelick omghebraght zijn/ die gheene andere dan de Roomsche Religie en kenden/ noch en bekenden/ ende die niet en wisten waerom dat sy ter doodt verwesen waren/ ghemerckt dat sy noyt niet teghen de Wetten der Inquisitie misdaen en hadden. Ende aenghesien/ Vorsten, dat alle de klaghten ende beschuldinghen die Philippus teghen ons doet meest hier in bestaen: Dat hy bekent niet alleen dese invoeringhe der Inquisitie/ maer ooch dese langhduyrighe oorloghe/ branden/ blaecken/ ombrenghen als eene ghewisse medecijne ende hulpe ghebruyckt te hebben/ om de ketterije uyt te roeyen/ ende voor de Roomsche Religie sorghe te dragen/ ende de selve te beschermen/ so hoort doch met aendacht het gene dat ic wat breeder van dese saecke sal segghen: wt het welcke ghy klaer ghenoegh sult verstaen hoe seere sijne overgroote ercheden/ schalckheden/ ghevеynstheden ende hipocrisien onder desen naem van de Roomsche Religie schuylen/ ende hoe voorsichtighlick ende schalckelijck dat Philippus sijne Religie misbruyckt. Ghy weet dat eertijds de Roomsche Keysers/ doen het Roomsche Rijcke begon te swacken/

in haere Tytels den naem/ ende in haere daden de authoriteyt ende weerdig-
heyd van de grootste Pontifices, oft Opperpriester gebruyckten/ aen haer heb-
ben ghenomen: Ende nu siet ghy Philippum, die om syn Rijcke te vergrooten
ende vestighen/ met alle seylen/ seylt/ met alle riemen/ roeyt. Want of hy sich
schoon den ydelen ende ledighen name vanden Roomschen Paus niet toe en
schrijft/ soo beschrijft ende bepaelt hy nochtans des Paus wille ende autho-
riteyt met sijnen wille/ believen/ ende met al zijn begheeren ende pooghen/ soo/
dat wy het ghene dat dien seer treffelijcken ende alderuytnemenste Poete Vir-
gilius seyde/ dat den Keyser Augustus een ghedeelt rijcke met Iupiter (haeren
oppersten Godt) hadde/ met meerder recht van Philippo moghen segghen:
Dat hy met dat groote Rijcke van den Roomschen Paus het sijne soo vaste
verbonden ende ghevoeght heeft/ sijn voornemen / raedt ende wille met sijnen
wille ende suffragien (of stemghevinghen) soo ghevest ende onderstenut heeft/
dat de Paus al wat hy wilt voor goedt houdt/ toelaet/ ghebiet: soo dat men
wel soude moghen seggen/ dat dese maght ende weerdigheyd van den Room-
schen Paus in der daedt niet anders en is dan een Oracle van Delphis, dat al-
tijd Philippert. Want als Philippus begheerigh is na groote Rijcke ende mach-
tighe Landen van andere Vorsten die hem diensti gh souden moghen zijn / hy
en gheve het maer te kennen/ en schrijve aen den Paus ende dien Cardinael-
schen raedt: wil ende gebiede dat om het schenden of verswijnen der Religie/
de Conngh van Vranckrijck / of de Coninginne van Enghelandt in haere
Rijcken niet meer gheleden en worden; dat de Wetten ende Privilegien der
Nederlanderen omghestooten worden/ dat sy selve met swaere straffen omge-
braght/ ghedoodet worden/ haeren goederen dien toecommen die de selve aen-
klaet; dat is/ dat sy mijne moghen wesen: Dien grooten Iupiter sal het ter-
stont toestaen/ ende als met het godelijcke gardeken den eysscher Philippo al
het besit van al die andere gheven. Ende dit dunckt haer wettighe oorsaecke
ghenoegh om de oorloghe te voeren/ ende alle wreetheyd te pleghen/ om uwe
naergheleghene/ maghtighe/ Rijcken/ ende onse Rechten in te slicken: want en
denet niet dat de Paus of sijne Cardinalen dat Philippo soude connen of dur-
ven weygheren ende ontsegghen/ ghemerckt dat de Cardinalen meest op die
voorwaerde ghemaeckt zijn / dat sy Philippi voornemen ende begheerte toe-
sten: men/ ende de selve nemmermeer/ of selden/ moghen teghenspreken. Ick
spreke de waerheyd/ Vorsten ende ghy wetet dat dit so is: Dat Philippus niet
slechs met woorden in den Roomschen raedt en heerschet/ maer dat hy sulcke
mannen in den selven invoert/ die vaste beloven zijn Rijcke ende voorwenden
met raedt ende daedt te voorderen: Dat hy vele Cardinalen over vele ghiften
[op dat ick niet jaerlijcks onderhoudt en segghe] ghevet ende toestieret: Dat
hy den Paus ende de Cardinalen dicwils met sijne ongunste ende toren dreyg-
ghet/ ende openbaerlick seght/ Dat hy andere voorstaenders vande Room-
sche Religie sal versoecken/ soo sy hem het ghene weygheren dat hy begheert
om sijne Tyrannie te vesten. Want hy wilt dat alle sijne boose stucken/ over-
vallinghen/ afdringinghen/ doodtslaghen ende Tyrannien vande Roomschen
Paus openlick voor goet verrondight ende ghehouden worden. Hy achtet
dat het onrecht is dat hem yemant erghens in teghenspreecke/ door dien dat
hy sijne authoriteyt/ aensien ende weerdigheyd soo groot achtet/ dat de ghe-

nitksaligheyd van heel Kerstenrijck / de welvaert / leven / Vryheyd / huys ende hof / middelen ende gheluck / van alle menschen zijne heylighheyd / gheloove ende maght moet toevertrouwt wesen. De Pausen Sicxtus Quintus ende Gregorius de veerthiende / hebben wt het Mausolæum van Traianus, die crachteloose blixemen ghedondert tegen den Persoon / Rijcke ende besit / van den Coningh van Vranckrijck / Philippus die oorsaecken tot toecomende oorloghen soeckende. Als de Paus Sicxtus de vijfde [die wijser ende goedhertigher was] daer naer sijne laghen ende bedriegheryen ghewaer was geworden / heeft hy den Ban / ongunste / haet / ende vyandtschap wederroepen: Hier door scheen hy desen Coningh van Vranckrijck teghen Philippum seer toeghedaen te wesen / waer door hy niet alleenlick veler afgunste ende den wtersten haet der Spaengiaerden: maer oock zijns levens ende heeft ghecreghen. Twee jaer te vooren hadde Philippus door desen Paus te weghe gebraght / dat alle Christenen die eene ure of twee s'daechs met gheboghene knieden inde Kercken by de Altaren voor den Pays (of Vrede) van Vranckrijck souden bidden / dat sy eenighe duysent jaren vergevenisse van alle haere sonden ende misdaden souden vercrijghen: Ende dies niet teghenstaende en schaemde hy sich niet daerentusschen te beletten / verhinderen ende verbieden / dat de Paus de Legatien / af aendieninghe / van den Cardinael Gondius, van de Maerschalck van Pisa, ende den Hertoghe van Nevers [om den Franschen Vrede afgheveerdight] niet en soude verhooren: Hy gheboodt daer beneffens dat sijnen Ambassadeur / als vyandt terstondt uyt Roome soude vertrecken / soo haest als die Vrede Ghesanten inde stadt Roome souden toegelaten worden. Maer / wat was dat voor een stuck ende alderboosten raedt van Philippus waer mede hy lest naer soo vele bedeckte hinderlaghen ende heymelicke conjuratien (of verraed-verbonden) in Vranckrijck sich tot openbare stractschenderijen ende Parricide (of vrindtmoort) heeft begeven? Als door sijnen en andere tsamenghesworenen raedt ende hulpe een Paepken wiert uytghemaeckt / dat met een gheestelick cleedt becleedt zijnde / met een vriendelick en ghemeensaem ghemoedt / sonder eenighe gramschap of beroerenisse / sonder verschrickt te zijn door eenighe vreese / zijn mesken in het lijf van dien grooten Coningh van Vranckrijck heeft gesteken / die nochtans bloedtverwant was vanden Coningh van Spaengien? Noch en hebben de Spaensche Pluymstrijckers ende mondtsluyters niet ghevreest dit grouwelick stuck met eenen schoonen naem te namen / segghende dat het was; Eene steke wt den Hemel ghegheven. Desen moorder ende roover van des Coninghs leven is onder het ghetal der Heylighe ghetelt: zijn bloedverwanten ende vrienden zijn / als wt het stof ende slijck / wt haren snooden ende verachten staet / tot groote staten ende Cardinaelsche eere door Philippi recommandatie / ghebiedenisse ende hulpe / verheven. Die valle ende vlamme van het Kerstenrijck soeckt soo sijne Pestachtighe ende doodelijcke heerschinghe die hy niet menschelijcke gherechtigheydt niet en can vrijden ende staende houden / met het mommaensighe ende blancketsel der Religie ende Catholijckschen naem te bevrijden. Daeraen sal ick met u verlof / Vorsten, sonder lust tot lasteren / maer wt eene yverige begeerte der godtvruchticheyd / ende lust tot de belijdenisse der waerheyd / u verclaren / hoe veel boose stucken / vriendt-moorden / ende moetwillligheden

oock in Philippi eyghen huysleven schuylen / die al te samen met den Catholijckschen name ende Religie bewinpelt ende bedeckt zijnde / voor heylighe en godtvruchtighe daden worden ghehouden. Om dat hy eenen Sone ende wettighen Erfghenaem van alle sijne groote rijcken soude naerlaten / soo heeft hy met eene heylighe ende godvruchtighe toelatinghe soo vele verloss ghehadt / dat hy de Dochter ende Suster der Coninghen van Vranckrijck / sijne wettelijcke ende eygene Huysvrouwe heeft wreedelick moghen dooden / ende in hare plaetse daer na sijne Nichte / daer hy Oom over was / trouwen. Het is oock Philippo door toelatinghe des Paus (God wouts door een heyligh voornemen) gheoorloft gheweest sijnen Sone Carolum den Prince van Spaengien te dooden / om dat hy de Nederlantsche Vryheyd ende onse Wetten scheen goedgunstigh te wesen; om dat hy het dooden ende ombringhen van veel Vorsten niet gheheel en scheen toe te staen / en om dat hy seyde / Dat de Nederlandsche Provintien sijne waren; dat sy hem in het badt des Heylighen Doops waren ghegheven. Het is Philippo oock gheoorloft gheweest twee Vrouwen / de Conninginne van Portugael / ende Me-vrouwe Isabella Osoria, in eenen selfden bandt des hylicks te hebben. Ende wat teecken van eyghene ende bysondere oneerlickheyd en is op sijn leven niet gebrandt; Wat schande ende onbetamelickheyd en clevet aen sijnen name niet? Nochtans weet hy dit altemael te wapenen ende verdedighen met den eerweerdighen ende godvruchtighen name van Catholicks Coningh. Is hy de man die andere tot Godes vrucht / oeffeninghe der Religie wilt roepen / dwinghen ende verbinden? Darf hy om zijne Religie teghen de Religie van alle menschen oorloghe aenvanghen ende voeren? Can hy de Religie van heel Vranckrijck / Enghelandt / Nederlandt / ende gantsch Kerstenrijck met ongehoorde ende over wreede straffen suyveren ende ontsondigen / dat hy de selve met soo vele boose stucken besortelt ende bevlecket? Ick achte dat ghy nu ghenoegh verstaet / Vorsten, dat Philippus tot gheenen tijden niet en besluyt om de Roomsche Religie te beschermen / eeren ende dienen / daer hy niet onder schijn van eenighe godvruchtichept / tot voorstand van sijne boose stucken en ghebruycket / ende tot alle voorvallende saecken en gheleghentheden van sijne ongherechtigh ende eergierich rijcke doet dienē. Hoe meent ghy dan dat de Nederlanders sulcke wreedtheden langer hebben connen lijden en verdraghen / door de welcke alle staten van menschen; jae selfs de voortreffelickste ende edelste [als waren sy beesten die sonder reden of spraecke zijn] door valsche beschuldinghe van naerlatinghe der Religie daghelicks (tot verblijden aller Spaengiaerden) souden ghe slachtet worden / op dat onse Privilegien / op dat onse Wetten / op dat onse Vryheydt / soude vergaen ende dat met haer leven / alle de ghene die de selve sochten voor te staen ende behouden / souden sterven ende vergaen? Stondt ons die tyrannie langher te lijden / Vorsten? Was die Religie te houden? Was die monaensight ende blanketsel der godvruchtichepdt / tot ondergangh van onse Vryheydt ende leven / langher aen te houden / ende voor goedt te houden / Ick en dencke niet dat yemandt dat sal segghen. Daerom heeft den noodt ende de welvaert aller Nederlanderen ten langhen lesten ghevoordeert dat de Staten in dese sware voorvallen / de vervallende Republijcke souden begin-

nen

nen te hulpe comen / ende de alderwreetste voorwendighen van dese Bar-
barische menschen te wederstaen. Nochtans en dencken sy noch niet op ghe-
weld/wapenen/of oorloghe; maer lijdsamer in onrecht zijnde dan men wel
soude connen ghelooven/gaen den wegh der reden ende des rechts in / en met
de alderuyterste zedigheydt begeeren met eene requeste (of Versoeck brief)
van de Hertoginne van Parma, ende bemanen haer: dat soo sy de Republijcke
wilt behouden/dat sy die nieuwe ende ongheloovelicke strengigheyd van de
Inquisitie naerlate/ende een weynigh die uyterste woedinghe ontslaecke ende
vermindere. Maer sy worden by de selve veracht / met scheldredenen ende
lasteringhen wederstaen: sy worden Geusen, (dat is / Bedelaers) ghenaemt.
Wat voor lieden? die lieden/ die (of ick en wil niet leven) om de Vryheydt der
Republijcke/om het Vaderlandtsche recht / niet anders en begheerden dan
het gene datmen met goedt recht schuldigh was. Van wat lieden wierden sy
soo ghescholden? Van die lieden seker / die noch in Edelheydt van ghestachte/
noch in overvloed van rijckdom/ de selve niet seere en overtreffen: maer in
cloeckheyd des ghemoedes/raedt ende vromigheydt / veel onweerdigher dan
die uytnemende mannen ende Voorstaenders des Vaderlands waren. Ghy
sult misschien segghen: Het waren Onderdanen. Wat dan? Heeft eenen goe-
den Vorst opt de beden ende begeerten van sijne Onderdanen veracht? Se-
ker de Coningh Artaxerxes Mnemon, Broeder van Cyrus, en heeft sich niet
alleene verledight om alle de gene die wat van hem begeerden te hooren/maer
heeft oock zijne Huysvrouwe belast dat sy ergens op weghe zijnde / de Ta-
pisserie van haere Coetse oft Staet-waghen soude wegh nemen / op dat sy
vande gene die wildē/bequamelic aengesprokē moght worden. Titus Vespa-
sianus seyde/dat hy eenen dagh verloren hadde / als hy dagelicx niet yemande
van sijne Onderdanen eenighe weldaet ghedaen en hadde. Maer laet ons
dese schult ende lasteringhe de Spaensche versoepelicke en schandelicken op-
ghebla senthepd ende hooveerdigheydt toestaen: Laet ons veel eer aenmerc-
ken in wat ghevaer dat de Republijcke ghecomen is / als noch het langhdue-
righ ghedult / noch de alderzedighste beden der Staten/ die groote wrevel-
moedigheyd ende moetwilligheyd niet en hebben connen versoeten ende ver-
sachten. Die alderbeste liefhebbers der Vryheydt/ die voornaemste Heeren
houden aen: spreecken schier alle Spaengiaerden aen die in het Hoff van
eenigh bysondere aensien waren / geven haer den bencuden standt der Repu-
blijcke te kennen / biddende haer dat sy de Hertoginne ende den Coningh in
den Raedt ende met Brieven willen te kennen gheven / wat eenen duysteren
slagh-regen van inlandtsche beroerten ende twisten de alderbloeyenste Re-
publijcke met groote jammeren ende ellenden dreyghet / soo hy niet ghema-
tight en wordt met slaeckinghe van sulcke wreetheyde/bloedtvergieten/ ban-
ninghen/uytsendinghen ende beroovinghe van goederen. Maer als sy ten
langhen lesten oock met dien middel niet uyt en rechten / sy senden den Gra-
ve van Egmond als Ghesand aen den Coningh selve/ om met Brieven der
Staten en mondelinge den Coningh den staet der Republijcke te verclaren.
De Coningh belooft ende segt hem toe; dat hy sal maecken dat alle dinghen
wel gaen naer den wensch van alle Nederlanders: maer met de Brieven die
hy desen Gesandt mede gaf dreyght hy de Staten met veel wreeder straffen.
Ende

Ende daer naer als de Keyser Maximilianus de tweede ende alle Vorsten des
Heylighen Rijcks [van de Nederlanders tot die weldaed beweeght ende ghe-
beden zijnde] voor de selve by den Coningh Philippum ende de Spaengiaer-
den intercederen (tussthen-comen/ of voorspreecken) om vrede te knoopen en
vesten/ soo wordt haer gheantwoord: Sy souden voor haer eyghene saecken
surgen: de Coningh wist wel hoe hy over sijne Onderdanen moest heerschen.
Doch laet ons die lichte dinghen overslaen/ [soo het licht is met sulcke opge-
blasentheyd eenen Keyser te antwoorden/ ende de authoriteyt (of aensien) en
de recommandatie (of ghebiedenisse) van sulcke Vorsten te versmaden; soo
het licht is eenen Vorst/ Ghesandt vande Nederlanders/ te verachten/ ende
met ydele belosten den heunigh om den mondt te smeeren.] Laet ons veel eer
van die dinghen spreecken/ die swaerder van ondeught weghen. Als de Sta-
ten hierentusschen sien dat Philippi wreede heersch inghen toenemen/ ende tot
onmetelicke grootte comen/ sy versoecken op de Hertoginne/ dat met haeren
wille/ authoriteyt/ ende aensien/ voor de tweedemael Ghesanten aen den Co-
ningh ghesonden moghen worden; te weten den Marquis vanden Berghe/
ende den Heere van Montigny; op dat sy oock met Oratien/ voorspraecken/
ende beden/ de overgroote onbeweeghlickheydt van des Conings wreet ghe-
moed/ die hem gantsch ongevoelick maeckte/ te versachten ende verdrijven.
Maer/ wat doetmen de Ghesanten? worden sy/ naer de wijse/ met eenige eere
of gifte beschoncken? Gheeftmen haer antwoorde? Staetmen haer haere
begheerte toe? of/ soo dat niet eenigh recht can gheweygert worden/ worden
sy ten minsten heerlick verlaten? Och neen! De Marquis wordt met ve-
nijn wt den weghe gheholpen: Mongtiny wordt van la Motte ende Medina
wegh ghelepdt/ ende opentlick onthalst. Soo worden de Ghesanten van de
Nederlanders/ soo worden die doorluchtighe Mannen/ soo worden die goede
Vaderlanders omghebraght/ ghedoodet! De Spaengiaerden en verbre-
ken ende scheuren nu niet meer de burgherlicke Rechten: maer het recht der
naturere/ het recht der Heydenen/ wordt van hier gheschoffiert/ gheschonden/
ghebroken. Wat behoeve ick meer te segghen? waerom sal ick voortvaeren/
om te bewijsen dat onse oorloghe gherechtigh ende heylich teghen Philippum
is? ghemerckt dat eenighe boose stuck/ dese straf weerdighe daedt/ alleen ghe-
noegh verdient/ niet dat wy ons selven verweeren: maer dat wy den Tyran
selve eens in sijn Rijc van Spaengië onderdrucken. Want dese wijse van doen
dit recht der oorloghe schijnet alle Volckeren der aerden van de naturere selve/
jae selfs vande onsterfelicken GODT toegelaten te wesen. Soo eenen
Ghesandt van het volck van Roome op eenighe wijse beschadight was [soo
hy niet opentlick te vreden was ghestelt] de ghewoonte der Romeynen was
die Stadt de oorloghe aen te segghen. Om dat haere Ghesanten binnen Co-
rinthen hoovaerdighlick wederstaen waren/ hebben sy de Stadt omgekeert.
Om dat haere Fidensche Ghesanten door bevel van Laërtes Tolumnius Co-
ningh van Veiento ghedoodet waren/ hebben sy beelden ende vyandt zaele
gheset/ ende hebben de Stadt ende volck van Veiento terstondt met bloedi-
ghe oorloghe benauwt. De selve hebben de Tarentinen met eene jammerlijc-
ke oorloge onder het jock haeres rijcks gebraght/ om dat sy haere Gesanten
wat te dertel veracht hadden. Maer wy gaen die dinghen voorby die voor

D

onse voeten zijn/ende gaen tot die saecken die verre van ons zijn ghebeurt.
Om dat in onsen tijdt Fregosius ende Rinco, Ghesanten des Coninghs van
Vranckrijck/ ghedoodet zijn/de Keyser ooghluyckinghe / of veel eer toeknic-
kinghe/over dat onmenschelijck stuck doende/ is schier in heel Kerstenrijck
des oorloghs brandt ontsteken. Want de Romeynen hadden met haer exem-
pel (of voordaedt) ende alder voorsichtighste daedt eertijdts gewesen/wat den
Keyser in sulck een gruwelick stuck hadde moeten doen; want sy hebben
Manlium ende Minutium,ende daer naer Fabium ende Aphronium, de vyan-
den overghelevert/ om dat sy wat te lichtveerdigh haere Ghesanten mis-
daen hadden:het welcke van het Fecial, of oorlooghs-recht was verboden,
Ende dat recht der Ghesanten en is niet alleene met het menschelicke/ maer
oock met godlicke/ recht bewalt/ ghelijck de heylighe Schrift ghetuyghet.
Want ick weet voorseker dat geenen Vorst noyt met meerder strengicheydt
de doodt of onrecht syne Ghesanten aenghedaen en heeft ghewroken/ dan die
de Coningh David, godelicke Prophete des Alderhoochsten/ teghen Hanon
Coningh der Ammoniten gebruyckt heeft/om dat hy sijne Ghesanten/om die
schade aen te doen/den baert ende de cleederen half afgheschoren hadde. O
hoe vele straffen/hoe vels bloedtvergietens/ wat wreede ende onghehoorde
dinghen zyn hier omghescliedet; Maer den dagh soude my ontbreken/so ick
al de geschiedenissen van sulcke daden wilde verhalē: eñ als Aulus Varius (die
voor eenen strengachtighen Rechter wierdt ghehouden) plaght te segghen/
als ghetuyghen bygheboght zijnde/ noch andere wierden ghenaemt/ Dese
ghetuyghen (seyde hy) zijn ghenoeghsaem, of ick en weet niet wat ghenoegh sal
wesen: Soo zijn van my exempelen/of voordaden/ genoegh voortghebraght/
om te bewijsen hoe lelick dat het voor eenen Vorst/ ende oock voor alle men-
schen zy/ eenen Ghesandt der Gemeente te dooden; Ende dat sulck eene boo-
se daedt verdienet met oorloghe ende doodt ghestraffet te worden. Seker
den name van Ghesandt behoort soo weerdigh te zijn/ dat de ghene die hem
voeren/niet alleene in het ghebiedt van hare Bondtghenooten/ maer oock
tusschen de pijlen/ (sweerden/spiessen/bussen) van hare vyanden behoorē vry
te wesen. Doch soo het eenich tijdt ghechiet is/ dat eenighe Barbarische
menschen ende Vorsten/ door noodt of door eenighe andere oorsaecke be-
weeght zijnde/de Ghesanten harer vyanden ghedoodet hebben/ soo hebben
sy dat heymelick ende met bedeckte laghen bestelt; Maer Philippus dien on-
menschelicken Tyran van heel Kerstenrijck (ick en can my doch niet langher
vermijden dat ick hem dien name niet en geve) Philippus (segghe ick) doet den
Ghesandt van een onderdanigh/ eñ niet vyandigh volck/ met een open von-
nisse dee Rechteren verwijsen/ doet hem openbaerlijck vanden Beul onthal-
sen. Waerom? Om dat hy tot hem ghecomen was met eene Supplicatie of
Bede-brief voor de welvaert van sijn Vaderland/ met een Legaetschap (als
Ghesand) der Nederlanders. Hebben de Nederlanders dien Vorst noch con-
nen lieven/beminnen/ghehoorsamen? Hebben sy sijne regieringhe noch wil-
len onderdanigh zijn? Och laci; als hadden sy alle dese veronghelijckinghen
vergeten/soo verlanghden ende wenschten zy dagelicks naer sijne comste/sy-
ne tegenwoordigheyd te ghenieten was haer heftighste begeeren. Want dat
was met Brieven ende met Ghesanten verscheydenmalen ernstigh vanden

Coningh versocht: Dat hy eens in Nederlandt soude wederkeerẽ / dat hy sel-
ve soude sien met wat wille ende ghemoedt eenen yeghelijcken bereydt was
om syne billicke ende eerlicke gheboden ende bevelen aen te nemen ende waer
te nemen: Hy selve / soo daer yet ware dat door der Overheeren wreetheydt
ende quaedtwilligheyd soo wel niet en hadden connen uytgherecht ende af-
ghehandelt worden / soude dat verstellen ende bestellen: Eyndelick soo daer
yet ware dat door sijner Onderdanen versuijmenisse ende suyrgheloosheydt
vervallen ware / hy soude dat met zijne zedigheyd ende goedwilligheydt we-
der oprechten ende op beteren voet stellen. Men heeft ten langhen lesten ghe-
meent dat de Staten door hare beden den Coningh daer toe beweeght had-
den / dat hy soude beloofst hebben in Nederlandt weder te keeren ende dit al-
les te doene. O met wat vreught / blijdschap / ende verblijden is doen het ghe-
moedt van alle de Nederlanders overgoten; Met wat lust ende begheerte
hebben sy haren Coninghen (Vorst) en Prince / verwacht; Hoe groote was
de costelickheyd eñ gereetschap die alle de Edelen maeckten; Hoe sprongh het
ghemeene volck het herte van blijdschap in het lijf; Ende wie soude de on-
schattelicke oncosten berekenen die de heele Republijcke met sonderlinge mil-
digheyd ende liefde ghewilliglick heeft uytghestordt om twee vloten toe te
stellen ende costelick op te proncken / om in de eene Vlote den Coningh selve
met sijnen versellenden Adel / dienaren / ende lijfwacht te voeren [de selve van
alle voorraed overvloedich vervult ende voorsien zijnde / dreef in Spaengien
op haer Ancker / wachtende om den Coningh soo haest als het hem gheliefde
in te nemen ende over te voeren] De andere Vlote was in Zeeland veerdigh
ghemaeckt om den Coningh tot meerder versekertheyd ende staet-pracht te-
ghen te varen / soo haest als hy te schepe soude ghegaen wesen. De ghene-
ghentheyd / goedtwilligheyd / ende sonderlinghe liefde der Nederlanderen tot
den Coningh was soo groot / dat hoewel sy door syne heerschinghe met soo
veel qualen ende ongheluicken? met soo vele ende groote ghevaerlijckheden
door sijn bevel ende ghebodt hadden ontset / beroert ende verschrickt ghe-
weest / dat sy nochtans wenschen om hem (die sy ghestadigh afwesigh zijnde
met alle Dienstwilligheyd eerden) in haer Vaderland / in hare Republijcke / te
sien / aenschouwẽ / ontfangẽ / eñ met de armen van hare weldadẽ te omhelsen.

Ick hebbe naer mijn vermoghen / die dingen weest verhaelt die geduerēn-
de de heerschinghe van Margareta Hertoginne van Parma gheschied zijn: nu
staen ons noch eenighe dinghen van den Hertoghe van Alba te segghen. Ick
sal voor eerst dit van hem segghen / Dat ghelijck men van Hannibal van
Cartaghen verhaelt / dat hy / noch een kindt van neghen jaren zijnde / sijnen
Vader voor den Altaer gheswozen heeft / dat hy altijdt vyandt des Room-
schen volcks soude wesen: dat oock soo desen Alba van natueren ghebozen
ende opghevoedt schijnt te zijn / om ons te haeten / ende ons verderf ende
ondergangh te wesen. Want hy en is niet ghelijck andere / als Veceroy,
of als eenen Stadthouder des Coninghs in onse Landen ghecomen / maer
is als eenen vyandt met een groot gewapent heyr van Spaengiaerden ende
oude Crijchslieden / uyt de Coninghrijcken ende garnisoenen van Sicilien /
Napels / ende Milanen / in onse Landt-palen ghereden. De Coningh hadde
den selven last ghegheven / dat hy met alle ernst soude voortvaren om de heele

orden ende schickinghe van onse Regieringhe te beroeren / ontstellen ende te verdraeyen: dat hy heymelick ende openbaer eenen yeghelicken soude dooden/ die sijne heerschinghe wederstondt: ende al de ghene soude ombringhen die in't alderminste de Roomsche Religie naerlaten/versmynden. De Coningh set desen Oversten met sulck ghebiedt over de Nederlanden / hoe wel dat hy hem geensins en bestaet: hoewel dat onse Wetten vereysschen dat de heerscher (als ghesepdt is) bloedtverwant des Overheers moet wesen. De Nederlanders niet te min ontfanghen hem met de grootste eerbiedinghe ende weerdigheydt/ende hebben hem met de grootste ghehoorsaemheydt ende onderdanigheyd in hare Republijcke ende Steden toegelaten/ als sy verstonden dat sy van haeren Coningh/Prince ende Vorst in de surghe/ beschermenisse van den selven waren gestelt ende bevolen. Maer soo haest den Hertogh van Alba inde steden van Nederlandt is ghecomen / heeft hy ons tot alderhande ellende ende jammer willen bringhen/ende heeft al op eene andere wijse ende middel dan de vorighe des Conings wille ende bevel ghesocht te voorderen. Terstont heeft hy alle de hoofden/voornaemste / ende Edele wt alle de Provintien van Nederlandt ghebannen/uytghesepdt/verdreven die hare namen in de Requeste (of versoeck-brief) ghestelt hadden/of die in dat verbondt van de Vryheyd des Vaderlands voor te staē/als in het Troyaēsche peerd/ haer selven hadden laten besluyten. Ende hoewel gheduerende de heerschinghe vande Gouvernante van Parma eene ontellicke menighte van menschen om de Religie met vyer/water/sweerd/ende andere schandelicke doodt was omghebraght: nochtans en docht hem dien wegh eñ middel noch niet goedt ghenoegh/maer heeft ghedacht datmen noch wel eenen anderen soude mogen vinden door den welcken meer menschen souden ghedoodet worden. Daerom heeft hy eenen anderen Raedt inghestelt / die het bewindt souden hebben om al de ghene te verwijsen ende ter doodt te brenghen die vande Religie ende rebellie of wederspannigheyd schenen voordacht te wesen. Dien raet naemden sy met sijnen eyghenen naem den Bloedtraet. Ende hoewel dat door den selven de kele ende leven van so vele menschen wierden afghesneden / dat het scheen dat sy seer haest heel Nederlandt met het bloet der alder onnooselste menschen wilden vullen; nochtans en heeft het alderwreetste ghemoedt van Alba niet connen versadight worden / noch al dit bloedtvergieten en conde sijnen langhduerighen bloedtdorst niet slissen. Want hem docht datter noch niet menschen bloedes ghenoegh vergoten en was / alsser achtien duysent menschen (die hy sich beroemde alleen met banden/ slagen ende sweerden ende alderhande wreede straffē vande Beuls omgebroght te hebben) omghebroght waren. So dat ick seker achte/ dat Alba sich door wreetheyd gheluckigh heeft willen doen namen/als hy de wreetheyd voor sulcke eere ende lof rekent: ghelijc wy van Lucius Sulla lesen: De selve heeft hem in het Triumvirat beroemt/ dat hy vier Legioenen vande andere zijde/die haer in eene ghemeene hoeve op zijn ghelooven hadden overghegeven/heeft doen ombringen/eñ dat hy and ere wreede dadē gedaē hadde. Maer onder de dingē die uytmuntē onder de feytē door het toedoē eñ beleyd vandē Hertoge vā Alba gedaē/ daer hy so seere af roēt/draegt hy daer op voor al moed/dat hy twee vande voortreffelijcste heeren den Graef van Egmond eñ Hoorne/eñ eenighe andere Edele van grooten

ken huyſe/valſchelic van rebellie eñ wederſpannigheyd verweſen tot Bruyſſel vanden Beul heeft opentlick doen onthalſen. O hoe bitter waren die ſtraffē voor het Vaderland; Hoe ſwaer vielē zy voor alle vrome liedē: Doch al het gene dat ick van Alba ende van al die Overheerē vā Nederland ſpreke/ of noch ſal ſpreken/ dat moet ghy ſoo verſtaen/ Vorſten, Dat ghy u laet voorſtaen/ dat ſy niet aengevanghen noch gedaen en hebben/ dat niet alleene met weten: maer oos met raedt/ van Philippus is te wercke gheſtelt. Want de Poſten ende Boodtſchappers van die raden reden gints eñ weder. Eñ ſoo alle deſe dinghen met wille ende raedt des Conings vande Overheeren ende Raedtſheeren niet en waren gedaen/ hy en ſoude ſeker de ſelve niet met meerder eere/ ampten/ giften [als hy de ſelve wt het Nederland by hem geroepen hadde] als tot lof van harē goedē handel/ vereert ende begiftet hebben. Den Cardinael Granvelle heeft hy Vyceroy (of Stadthouder) van Napels ghemaeckt. Alba heeft hy over het Rijcke van Portugael geſtelt/ ende den ſelven als ſynen Vader gheeret. Soo dat ick vaſtelick gheloove/ dat Alba ſelve bekennet/ Dat hy door bevel ende gebied van ſynen Coningh Philippus met gewelt ende de alder ongherechtighſte wapenen den tienden ende twintighſten penningh van ons heeft gheſocht te crijgen. In welcken handel hy niet alleenlick vander Staten wille/ toeſtemmen ende believen/ maer oock vande Wetten ſelve/ ende vande reden is ghewekem: als hy al de ghene die teghen deſe ſyne overſchattinghen maer een woordeken vande Vryheyd ende Wetten der Republijckē voort en braghtē/ terſtent met boete eñ doodt ſtrafte. Eene ſaecke heeft hy ſonder Weten van ſijnen Philippus op ſijne eyghene outhoritept ende maght ghedaen/ dat hy eenen Burghermeeſter van Amſterdam/ teghen ſyne alderongherechtighſte ſchattinge wat murckelēde/ twaelf duyſent ende vijfhondert Carolus guldens heeft afghemolcken. Maer Alba ſelve bekent dat dat onder ſijne bedriegeriē moet geſtelt wordē: Laet ons tot grooter ende ghewichtigher ſaken comen. Neemt doch eens acht op de wreedheyd van deſen man: of/ op dat ick beter ſpreke/ van de alderverwoedtſte beeſte. Alba hy hadde van te vooren het Burgerlijcke bloet ghesmaeckt/ hy was begeerigh om het ſelve met groote teughen te drinckē: om deſen ſynen bloedtdorſt te ſliſſen/ hadde hy de krlen van vijfthien vande voornaemſte Bruſſelſche Burghers vercoren: welcke Burghers om dat zy alleenlick met woorden ſynen alderongherechtighſte overſchattinghen wederſtaen hadden/ hy des nachts alteſamen belaſt te verworghen. Maer hoort doch hoe veel vlijts/ bedenckens ende tijdes / Alba te coſte leyde om de ſtrafwijſen te verſieren ende beſtellen: ghemercht dat hy als eenen goeden Beulmeeſter haer voorſchreef wat ghereetſchap beſt om te ſtraffen diende/ hoemen de ſelve moeſt ghebruycken ende ſchicken: want hy hadde den Beul (Meeſter Carlo ghenaemt) gheſeydt dat hy ſeventien ſtroppen ſoude gereedt houden/ om die Burghers/ daer wy af ſpraecken/ te worghen: Hy ſoude oock ſoo veel Ladders veerdigh hebben van tien en twaelf voeten langh: hy ſoude des nachtes dat ſtuc wtvoerē. Doch Alba en is met deſe ſaecke niet voortghevaren: want doen alle dinghen daer toe gereedt waren/ ende dat de Soldaten die om de ſaecke ſeecker aen te gaen in de wapenen ſouden weſen/ ghereedt ſtonden/ ſo comt daer juyſt eenen Bode die boodſchapte dat den Briele van

te van ons volck weder was ghecreghen en ghewonnen. Weynigh tijdes
daer naer/als hadde hy met vyanden te doen/ heeft hy seer wreede oorloghen
aenghevanghen/de voorneemste Steden beleghert/ overvallen/ ende met de
alder jammerlickste brandtstichtinghen/ rooverien/ ende grouwelicke moor-
den/verwoest/omghekeert/wtgheroept: De overeencominghen/verdraghen/
conditien ende voorwaerden / daer eenighe Steden op zijn gheloove op over
ghecomen zijn/ en hebben hem al van sijne wreede straetschenderien ende on-
ghehoorde boose stucken niet connen af keeren. Als hy de Stadt Naerden
ingheromen hadde / soo heeft hy voor eerst vier hondert Burghers wt haere
huysen voor het Stadthuys ontboden/als of men haer van het Recht-huys
wilde voorhouden; Dat yder van haer / om dat sy ter goeder trouwen met
den vyandt verdraghen waeren/ onbeschadight aen lijf ende goedt souden
wesen/daer worden sy al te samen vermoordet: Van daer loopen de Spaen-
sche Soldaten/als wtghelaeten zijnde/ om alle ontucht ende straetschenderien
te doen/ ende hebben de eerbare Vrouwen/ Weduwen/ Maeghden eerst ghe-
schoffiert/vercracht/daer naer vermoordet. De kinderen ende alder onno-
selste suyghelinghen/ die met haer onnoosel gheschrey het woeden van haere
wreetheyd hadden behooren te versachten/zijn aen Spiessen ghesteecken/ver-
scheurt/in stucken ghesneden: welcke dinghen soo grouwelick ende versoeye-
lick voor alle redelicke menschen geweest hebben/ dat sy noch dagelicks eenen
schrick op't lijf crijghen/als sy daer af hooren spreken. Ende wat is dat noch
voor wreetheyd/verwoedtheydt/met de welcke hy Haerlem ende andere ste-
den heeft verdruckt/ende met haer bloedt vervult? Comt hier alle ghy Pha-
larides; loopt hier toe Busyrides, Sullæ, Nerones, Domitiani, Caligulæ; Aen-
schouwt/zijt verwondert/ versleghen over de wreetheyt van Alba! Is sijne
wreedtheydt ende ghewelt niet groot geweest/ daer hy niet een lidt vry van
boosheydt en hadde? Sijne tonghe was vol bedroghs ende meyneedigheydt/
sijne handen bloedigh / sijne voeten waren snel tot den ondergangh ende ver-
derf der Republijcke: ende die leden diemen met eeren niet en magh naemen/
die waren boven maten oneerlick. Doch op dat onder vele daden van Alba
onse uyt spraecke niet eene seer schoone sake over en slae / moet ick hem wat af
vraghen: Wat blijder dagh moght ghy dencken/ ô Alba, die blijder voor u
gheweest is/dan doen ghy [met onghewoonlicke ende uytghesochte straffen
ende pijninghen soo veel duysenden vande alderonnooselste menschen gedoo-
det hebbende/ doen ghy alle de Nederlanders met den schrick uwer Tyran-
nie hebbende bevanghen/ doen ghy den toegangh van alle de Edelen tot den
Prince van Orangien verstopt hebbende] over de Mase zijt ghescheept/bin-
nen Antwerpen zijt ghecomen/ende u selven dat Trophæum (of verwinningh-
beeld) van uwe ende alder Spaengiaerden tyrannie hebt opghericht. Siet
doch eens/ ô Vorsten, kent ende aenmercht de opgeblasentheyd en̄ derteltheyd
van desen man. Alba heeft sich selven een Beeld opgerecht in het midden van
het Casteel van Antwerpen: de beeltenisse was dese: Hy stond over eynde met
syne voeten op den rugghe der Staten ende der Nederlanderen/ die op de
aerde wtgestreckt lagen. Dese beeltenisse/dit Trophæum heeft de ontsinnighe
verwinner/sonder dat hem yemandt dat toeschreef en̄ toeschickte / sich selven
opgerecht. Wat ontbrack daer meer aen/ dan dat hy altijd met sulcke triun-
phe

phe eñ verwinning-eere soude triumpheren ende proncken als hy weerdigh was? Dat hy sittende met eenen wapenrock die met burgerlick bloedt geverwet is / soude ghevoert worden: Dat den Staet-knecht hem een Croone noch nat en druppende van versch vergoten bloedt soude biedẽ: Voor dẽ wagen souden de Nederlandsche Weduwen eñ Weesen ghelepdt worden: Voor hem souden de teere lichamen vande suygelingen/ eñ de hoofden van soo veel onnosele menschen aen de speessen ghesteken/worden ghedraghen. De beeltenisse van het branden/verwoesten vande wreede dootslagen en moordẽ soude vertoont worden. Den Triumphwaghen soude vande doode lichamen onser Staten eñ Vaderen des Vaderlants ghetrocken worden: Naer dien uytnemenden Oversten soude veel duysenden van Sergeanten/Beulen/Pijnders/ eñ Moorders met bloote sweerden / roeden/ basten/klippels/banden eñ pijngereetschap volghen. Alle de Staten der Provincien dan door soo vele verongelijckingen eñ iammeren uytghedaeght eñ beweeght zijnde/hebben met sulcke cloecmoedigheydt overeenstemminge als ick ghesept hebbe voorghenomen haer levẽ/middelẽ/al haer goedt eñ have op te setten/om de gemeene welvaert vande Nederlanders te vrijden:hoewel dat zy [als het elcken wijsen eñ goeden Burger altijd betaemt de inlandsche oorloge ongeeren te beginnen/ het uyterste niet geern te vervolghen] de oorloge swaerlick eñ door bedwangh aenghevanghen hebben: want sy saghen dat daer geenen anderen middel overigh en was om de alderschandelickste doodt eñ de alder verfoepelickste slavernie der Spaengiaerden te vlieden. Sy sagen dat hare brieven/beden/ Gesandschappen niet en holpen; Dat uwe middelinge/Doorluchtighste Keyser, noch uwe voorspraecke eñ tusschencomste/Aldermaghtighste ende aldervredighste Vorste,niet en voorderde; datter niet dã de wapenẽ overigh en was/met de welcke sy het dienstbaer jock souden moghen van hare halsen werpen. Als wanneer eenen te schepe voer/eñ van de Zeeroovers vervolght ware/ so hem yemandt sepde/werpt u uyt het Schip:want daer is eenen Dolphin die u op sijnẽ rugge sal nemen/als hy eertijds(naer de Poeten dichten) Arion van Methymnum dede; of als de peerden vander Heydenẽ Zee-godt Neptunus eertijds de hangende wagenẽ(so men seght) voortgetrocken hebben/ so sal u yemandt onverstens voorttrecken/eñ sal u bringen waer ghy wilt; gelijc hy(eenẽ Heydẽ zijnde)alle vreese soude afleggẽ; So oock/so vele strenge eñ oneyndige wederspoedẽ het Nederlãd benouwẽde/ comẽ de Staten op GODT betrouwende tot de wapenen/eñ stellen in de selve de eenige hope van haere Vryheydt weder te vercrygen. Dese Hope heeft den hooghstẽ GODT vandẽ beginne begost te verwecken eñ vermeerderen/ als sy den Briel/Vlissingen eñ andere sterckten van Nederland weder ingenomẽ/eñ uytnemende feyten eñ daden met een cloec oorlogs gemoed gedaen hadden/so dat de Spaengiaerden al wat sachter inde loopbane haerder tyrannie begonden te loopen/ ende eenighe uytmaeckten die van haerent weghen de Nederlanders Vrede beloofden/soo sy den selven ootmoedigh van den Coningh wilden bidden ende begheeren. De onse desghelijcks siende dat het Vaderlandt door de wreede oorloge geswackt wierd/ en hebben niet op ghehouden tot Vrede ende vereeninghe te raden. Och! of die raedslaghen tot den Spaenschen Vrede noyt in der Staten gedachten ghecomen en waren; maer dat haer aller ghemoed veel eer vereenight ghe-

weest

weest hadde om eeuwigh(altijdt/sonder ophoudē) dē Spaengiaerd te bestrij-
den/ bevechten/ ende oorloghe teghen hem te voeren: Onse Republijcke sou-
de staen/ende de vyandt soude nu al door sijne boose stucken ende bedriegerien
met schande ende oneere ghevallen wesen! Want alsoo in het ghemoedt van
onse Nederlanders noch eenighe vonckens van de vorighe liefde/ghenegent-
heyd/ende goedgunstigheyd tot den Coningh van haere Republijck overigh
waren / soo hebben sy met sonderlinghe zedigheydt ende sachtsinnigheydt de
alder-gherechtighste voorwaerden van Vrede begeeret: de welcke de Spaen-
giaerden toegheseydt hadden altijt onverbroken te houden. Maer sy hadden
dat met eenen valschen ende ghevevnsden grondt belooft/ om dat sy van het
last ende arbeyd der oorloge door dien middel wat moghten rusten / eñ daer
naer met meerder gheweld/de oorloghe teghen ons voeren. Want in dat sel-
ve jaer heeft desen alder-wreetsten vyandt door heel Nederlandt met sijne wa-
penen gherent: Het Crijghs volck wordt weder inde ellendighe Steden ghe-
dronghen: De goede Burghers worden van haer goudt/ silver ende van alle
haer middelen berooft: Maer Antwerpen wordt gantsch ende geheel soo el-
lendigh ende jammerlick berooft/verbrandt/verwoest/ dat die geschiedenisse
in onse Cronijcke(of Tijd-boeck) eenen Boeck alleen beslaet. Leyden wordt
voor de tweedemael beleghert / tot groot ghevaer ende hindernisse van haere
alder-vroomste Burghers. Daer naer is Wtrecht (eene groote ende magh-
tighe Stadt aen den Rijn gheleghen) met gelijcke wreetheydt als Antwerpen
aenghetast. Ons volck/dat by het groot hertseer van de vorige jammerē dit
jammer voeghde ende overdocht / en heeft die wreede heerschappie niet lan-
gher willen verdraghen: maer hebben als Mannen haere vorighe oorloghs
cloeckheyd wederom te wercke ghestelt: hebben sommighe Steden weder in-
ghenomen/ ende macckten so dat elck moedt hadde dat het met de Republijc-
ke(Land ende ghemeente) wel soude afloopen. Maer de Spaengiaerden slaen
voor de tweedemael de handt haeres bedroghs op onse hope / ende bieden de
Nederlanders wederom Vrede aen. Tot de welcke sy haer lichtelick be-
weeght hebben/aenghesien dat alle vrome een afwesen ende grouwel van al
het bloedvergieten ende moeyelickheden deser oorloghe hadden: Het bedenc-
ken van de vorighe ruste heeft haer naer die Vrede-raden lichtelick doen luy-
steren/die sy al ter goeder trouwen meynden/ sonder ghevevnstheydt ende be-
drogh te wesen. Want hoe yemandt vromer is/ hoe hy min vermoedet eenen
anderen onvroom te wesen. So dan/door het tusschen comen van Maximilia-
nus de tweede Keyser word eenen nieuwen Vrede tot Breda ghemaeckt: De
welcke by de Spaengiaerden ghelijck begin/ ende ghelijcke uytcomste als den
vorighen hadde. Want sy versurghden ende versterckten middeler de oorlo-
ghe/ ende sloeghen haere ooghen op ons om yeder van ons te dooden. Ende
dat selve jaer overvallen sy de stede Buern/ Leerdam ende Oudewater: be-
legheren Zierickzee/ende keeren eyndelick weder tot het voorighe ruyten en
rooven/branden en blaecken ende tot de alderwreetste straffe der Burgheren.
Dit en noch veel meer andere dinghen zijn gheschiedt ter wijlen dat Requise-
nius de Republijcke heerschte ende bediende: den welcken de Coningh seer be-
quaem ende weerdigh gheacht heeft om naer Albam inde heerschinghe ende
ende saecke van hem ghedaen (daer ick afgesproken hebbe) te volghen. Doch
een

eene schielicke ende onverwachte doodt heeft de stringen der eerster pooginghen ende begeerten van desen Oversté (door verscheydene listen der Spaensche tyrannie rijdende) afghesneden. Het ghene dat de Coningh van Spaengien door desen niet en heeft connen volbringhen / het selve heeft hy met de nieuwe ende schandelicke bedriegherien / listen ende laghen van Hieronymus à Rhoda gheproeft wt te voeren. Desen is terstond nae de doodt van Requisenius van den Coningh in den Raedt van Staten (tot Brussel) ghestelt / om dat hy met haer eendrachtighlijck over de Republijcke (of Ghemeente) soude heerschen: ende dat hy de swaere Mutinatien / Seditien / en oproerten vande Spaensche Crijghsliedén [die Aelst / Maestricht / Antwerpen ende de andere Steden met het onghehoorde moorden / branden / rooven / verwoest hadden] soude straffen. Ende de sake was also verre gecomen / dat die verwoesters terstond als Rebelle / wederspannige / ende vyanden verclaert ende gebanne zijn: maer niet lange daer naer is Rhoda door Spaensche bedriegerien het hoofd vande Rebellen geworden: Hy ghebruyckt den Coninghlijcken segel / ende de Staten verachtende / wilt openlick voor Gouverneur (of heerscher) gehouden wesen. Door dese trouwloosheyd zijn de Staten seer beroert ende ghevergert gheweest. So dat sy haer gelijckelick met den Prince van Orangien / ende met de Hollanders ende Zeelanders vervoeghen: besluytende / Datmen alle de Spaengiaerden wt Nederland moest verdrijven / ende datmen de selve met oorloghe ende wapenen altijdt seer cloeckelick moest wederstaen. Middeler tijdt nochtans en vergeten zy hares schuldighen plichts teghen den Coningh niet / maer / daerenteghen / bidden hem dickwils met ernst dat hy die Spaensche verderbers wt het Landt wilde ontbieden / dat hy de selve straffe over de wreetheyd en dertelheyd daer sy de voorneemste stedé van Nederland mede benouwt hebben. Wat verkrijghen sy door dese beden? De Coningh prijst Rhodam, ghetuyght dat sijnen dienst hem aenghenaem is gheweest / ende beloofst hem ende de andere Spaengiaerden den loon die hare daden verdient hadden: waer wt claer ghenoegh blijckt dat alle dese dinghen (als ick te voren ghesegdt hebbe) eerst door des Coninghs raedt ende toestemmen aenghevanghen ende ghedaen zijn. Doch als de Coningh sach dat door desen middel niet wtgherecht en wierdt / ende dat de Nederlanders sijne bedriegherien ghewaer wierden / soo dat sy met ernst haer tot de oorloghe bereyden / heeft hem goedt ghedocht eenen anderen wegh in te gaen: Doet voor het Leeuwen vel het Vossen vel aen: hy stelt haer den Vrede voor. De Staten nemen den Vrede wederom ter goeder trouwen aen / ende sy en dochten niet / Dat daer al eene andre Slanghe vande Spaensche trouwloosheyd in dat groene gras des Vredes schuylde. Want desen Vrede wierd voor vaste ende bestendigh ghehouden / ende is soo seere door den Eedt van Ioannes van Oostenrijck [corts daer naer in het Landt ghecomen] versterckt ende bevestight / ende was met sulcke voorsichtigheyd van onse Staten bepaelt / dat alle Nederlanders ten langhen lesten schenen verlost te zijn door die cloecke ende vrome mannen: soo dat elck de tranen vande inlandsche oorloghe van sijne wangen wischte: dat was die Pacificatie (of bevredinghe) van Gendt / van de welcke ick nu [de daden van Ioan van Oostenrijck / die de Coningh doen ter tijdt tot eenen Overheer der Nederlandé wt Spaengien gesondé hadde / verhalende]

sal spreken. Terwijlent wille ick u/ Aldervredighste Vorsten, gebeden hebben/ dat ghy my/ van nu voort hier af sprekende [als ghy tot noch ghedaen hebt] met een goedgunstich ghemoed wilt hooren/ ende grondigh verstaen waerom dat de Spaengiaerden ons valschelijck beschuldighen dat desen Vrede eerst vande onse is gheschoffiert ende ghebroken: welcke beschuldinghe ick seer swaer achte te zijne.

Onder de andere conditien (wetten of voorwaerden) van desen Vrede/ was dit eene vande ghewichtighste ende weerdighste: dat Don Ian geene Spaengiaerden of wtlandtsche/ noch oock eenighe van de gene door welcker toedoen dat het kenlick was dat de Provincien tot het wterste verderf ghecomen waren/ in sijne raedt soude toelaten: Hy daerentegen beroept de sulcke tot hem/ herftse in zijn Hof/ jae in sijne heymelicste cameren laten comen. Dien Babtista Taxis [wtnemende Bespieder van onse Landsaken/ die weynigh te voren den Secretaris van Duc d'Alba geweest hadde] en is niet alleenlick by sijne heymelicke raden ghevoeght; maer oock over de selve ghestelt. Boven Octavius Gonzaga, eenen Italiaen/ heeft hy oock Escovedum (dien doortrapten Spaenschen Vos) tot sich ghetrocken. Hy heeft noch eenighe Nederlanders by de selve ghevoeght. Wat Nederlanders? de ghene die ten deele raders en̄ gunders van soo vele jammeren gheweest hadden; die van haer Vaderland ende alle vrome gehatet waren: te weten/ Barlemont, Megan, Hierges, Floion, Hautepenne, Assonville, en̄ andere Pesten des Vaderlandts: die de wet van Lentulo, Catilina en̄ Cassia ghestelt met hare raden ende daden bevestight hadden/ te weten: Dat alle de gene die behoudens de Republijcke behouden wilden zijn/ voor vyanden souden ghehouden wesen. Door deser raede ende daedt souden de Spaengiaerden/ terstond in het beginsel van desen Vrede / de Stadt van Gendt overweldight hebben / soo de heylsame raden ende vrome daden van onse Staten sulcks niet verhindert en hadden. Don Ian selve en heeft sijnen haet ende vyandtschap op de Nederlanders niet langhe in toom ghehouden/ maer heeft dien heylighen Eedt die hy op het heylighe Euangelie voor den Bisschop van s'Hertoghenbosch ende den Nuncius (of gheestelicke Gesand) des Pauses ghedaen hadde/ haest wt sijnen sin ghedaen: Hy hadde belovet en̄ ghesworen dat hy met alle de Crijghslieden / die vijftien duysent in Nederland waren / van hare achterstellen soude handelen / op dat sy daer naer alle moghten afghedanckt worden/ ghelijck het in het verdragh des Vredes was besloten. Hy daerenteghen belovet de Crijghslieden van nieuws meerder besoldinghen/ eeren/ Ampten/ vergeldinghen/ van des Conings weghen/ ende houdet eenen overboosen raedt met Fronsberghe ende Focker, Overste vande Duytsche Crijghslieden: welcke raden hy eensdeels volbraght heeft; andere en heeft hy/ door ons verhindert zijnde/ niet connen wtvoeren. Doch op dat ghy den grondt hier af wel mooght sien/ sal ick u de saecke soo zy gheschied is grondigh verclaren: Want in dese twee conditien of voorwaerden/ Het onderhouden van de Roomsche Religie / en̄ den Coningh wettelicke ende gherechtige gehoorsaemheyd te bewijsen/ bestond de heele t'samenvoeginghe des vredes. Doch als de Staten dese dinghen met eenen hoogen eedt swoeren / so wierd dat met eenen toeghelaten/ dat die Landssaecken / die terstondt inden [illegible] van dien Vrede niet en conden worden gestelt/

stelt/dat dit volcomelicker inde naeste vergaederinghe der Staten souden afgehandelt worden. Doch Don Ioan [wiens ghemoedt door den lust om met bedeckte liste den Vrede te breken / ende de oorloghe aen te vanghen brandde] alle dese voorwaerden ende beloften achter rugghe stellende/ is terstond tot de claghten gecomen die Philippus eñ al die vorige heerschers als een decksel gebruycten/om al hare boose stucken tegen de Republijcke te decken: te weten/ Dat de Hollanders ende Zeelanders de Roomsche Religie versweijnden / ende naerlieten/ende dat alsoo de geboden des Conings naergelaten waren. Op desen aenbeelt sloeghen sy nacht eñ dagh/randen de Staten aen / vielen haer seer moeyelick/ haer radende dat sy al ghelijck de oorloghe teghen Holland/ Zeeland/ende den Prince van Orangien [eenen uytnemenden wederstrijder vande ongerechtige heerschappie der Spaengiaerden / de welcke de heele Republijcke seer groote weldaden hadde ghedaen] souden aenvangen. In desen raed hadde Don Ian die ooghe op twee dinghen die tot sijn voornemen sonderlinge nut ende dienstigh souden wesen: Dat door de inlandsche oorloghen des Lands middelen souden uytgheput worden / Ende dat hy de selve daer naer door haere eygene oorloge geswackt eñ gebroockt zijnde/bequamelic te samen soude mogen onderdrucken. Als hy nu aen dese begeerte/aen dit versoeck/als tegen steenclippen door een ongeweerte ghesmeten zijnde/ghestadigh aenhielt: Hebben de Staten gheantwoord/ dat het beter eñ nutter voor de Republijcke was/Dat al het gene daer Don Ioan over soude mogen clagen / door vriendelicke verdraginghen in de vergaderinghen der Staten soude afghehandelt eñ vereenight worden. So sy hem dat hadden connen indrucken eñ doen geloo-ven/wy en souden noyt in de iammeren van dese inlandsche oorloge gevallen zijn. Want wat strijdet meer tegen het gemeene beste/ eñ teghen alle menschelick recht/dan datmen die verschillē diemen met reden eñ recht can scheydē/ met de wapenen wilt uytvoerē. Archidamus [wel geenen Coning der Christenen/maer van een statigh/ deghelick eñ seer voorsichtigh volck] seyde/dat het ongerechtigheyd was tegen dien de wapenen aen te nemen/die bereyd was de saecke voor het gerecht te handelen. De Romeynen selve/ als haer eenigh onrecht of gheweld aenghedaen was / en quamen niet terstond tot de wapenen/ maer souden eerst Clarigatum, dat is/deden de gh roofde dinghen helder ende claer weder eysschen. Maer hoe nut/ goet eñ wel gesteldt is de ghewente der Republijcke van Venegien/die ick noch lest gesien ende waergenomen hebbe! want sy en latē niet toe dat selfs de bysonders Edele van haer bloeyende Republijcke om de cleynste ongelijcken onder een twisten of haet eñ vyantschap voedē; maer roepen de selve in haren Senaet (of Raedt) begeeren/bidden vermanē haer/sy willen gedencken: Dat sy alle kinderen van S. Marcus (welcken naem sy hare Republijcke gegevē hebbē) zijn/ broeders eñ Burgers van sulck eene vrye eñ geluckige heerschinge; dat het haer niet en betaemt heymelicken haet eñ twisten om bysondere saken te voeden / die daer naer ghemeene soude mogē wordē/tot groot perijckel eñ gevaer der Republijcke. Welcke ghewente voor al in Landssaecken behoort te ghelden / ende in alle welbestelde Republijcken plaetse te hebben. Dit doende en souden wy de eene Stadt teghen de andere) dickwils in eene Provincie of in eene Republijcke) of Adel teghen Adel van weder zijden niet sien oorloghe / nederlaghen/ vermoesinghen / branden en blaecken dreyghen/noch malcanderen met gheweld aentasten. Om dan

tot onse vorighe reden weder te keeren / aenghesien datter twee wijsen van
strijden zijn/eene met woorden voor het gherichte/de andere met gheweldt;
dat de eerste de menschen/de tweede de onredelicke beesten eyghen zy / ende
datmen het gewelt gantsch moet vlieden/soo ons het ghebruyck des rechts
niet ghewey ghert en wordet / soo moetmen ghelooven dat de Staten door
eenen goeden en heylsamen raedt sulcke verschillē veel eer met reden eñ t'sa-
mensprekinghen hebben willen ghehandelt hebben/dan dae sy door oorloge
ende vergieten van Burgerlick bloedt souden grooter ghemaeckt worden.
Ioan daerenteghen claeght openbaerlick van alle de Staten/ hy scheld-
se alle voor rebelle of wederspannighe' Ende en handelt met de Hooghduyt-
sche Crijghsluyden niet meer met bedeckte laghen van dinghen die de Repu-
blijcke schadelijck waren [die hy langhe bedecktelijck hadde ghehandelt]
maer begon doen eerst opentlicker te handelen: ghelijck de heele saecke door
verscheydene afgeworpenene Brieven tot der Staten kennisse is gecomen.
Vele dinghen saghen sy dagelicx met hare ooghen: Eerst als hy sijn heele
hofgesin ende sijne raedtghesellen te Berghen in Henegonwe(eene seer sterc-
ke stadt/seer bequaem tot sijne conjuratiē ende tot sijne t'samenspanningē)
vervoert heeft/eñ gewilt heeft dat die Stad met garnisoē soude versiē wor-
dē. Als hy daerenbovē doē hy het Casteel van Antwerpē met bedrogh heeft
vallē/eñ de wel versurghde ende stercke steden van Namen ende Charlemont
heeft durvē overvallen / ende de selve met de wacht van zijn Chrijchsvolck
versien: Als hy daer naer met laghen de Stadt van Bruyssel heeft gemeynt
in te nemen. Soo dat alreede de voorneemste steden door sijne veelvoudige
ende stercke stercken beleghert ende verdruckt waren/eñ dat hy sich nu ge-
heelick teghen de Republijcke begon op te werpē/ ende dat noch vele ande-
re dinghen door sijnen raedt ende beweghen gheschieden: daer hy naer sijnen
Eedt hadde behooren te raden/dat alle het Crijghsvolck de wapenen soude
afleg ghen/ende ras wt de Landen vertrecken. Al welcke dinghen de Sta-
ten ooghschijnich siende/ende oordeelende dat sulcks tot den ondergangh
der Republijcke streckte/docht haer dat sy als op de Raedwacht moesten
blijven/sy en sloeghen haere ooghen van de Republijcke niet van dien tijdt
af dat hy het al wilde verrichten. Dies sy met de wterste dienstwillighe yd/
noch door geene onsteltenisse des ghemoedes beweeght zijnde/aen hem Ma-
rollæum ende Brusum als Ghesanten sonden; haer belastende / Dat sy haere
voldoeninghe ende onschult souden vertoonen/ende souden de selve van alle
suspicie ende quaedt vermoeden [de welcke sy seker wisten booselic van hem
gheveynst te worden] vrijden: souden oock van nieuws de trouwe vernieu-
wen die tot Gendt was gegeven/sy souden beloven/ dat de Staten neerstig
ondersoeck ende wreede straffe soude doen op die bearaedt moorders ende
t'samengheswor ene/die hy seyde naer zijn leven te staen/teghen hem gecon-
spireert of verraed verbindinghe ghemaeckt te hebben [sich ghelatende om
sulcks te voortcomen naer Namen getrocken te wesen] sy souden hem bovē
de garde, of lijfwacht die hy alreede hadde/noch drie hondert volle gewapen-
de Crijghslieden/al te samen Nederlanders geven: welcke saecke voor hem
noyt Gouverneur of heerscher en was aengheboden: Doch met alle dese
Supplicatien (of Bede-versoecken) en is niet wtgezecht; de zedigheyd noch

de reden en heeft by Don Ian geene plaetse ghehadt: Jae hy en heeft sijne quade stoutigheyd niet bedwonghen: maer heeft die in de selve Legatie (of ghesandschap) Marollæo verclaert: sijnen roem draghende: Dat hy sich de Stadt van Antwerpen nu gantsch versekerde/ eñ dat hy niet en twijvelde sy en was onder sijne wille ende ghebiedt ghebraght: dat hy gheen gebreck van Crijghsvolck noch gelt en hadde/ dat hy alle dingen veerdigh hadde om oorlogh te voeren ende sich selven met den sweerde meerder authoriteyt/ maght/ ghebiedt/ ende bevel te verwerven/ dan hem vande Staten in de Pacificatie van Gendt toegheleten ende belooft was; dat het oock sijnen wille wel was dat de Ghesaten alle dese dinghen de Staten souden bootschappen: hy en soude haer niet versweijghen van al het ghene dat hy wist aen dit zijn voornemen ende wille te belanghen. Dese saecke is seker/ ende is al voor desen bekent/ soo dat hier gheene ghetuygen van noode en zijn. Eñ/ hoewel dat het ellendig is niet te connen loochenen dat seer schandelick is te bekennen/ nochtans en achte ick niet dat de Spaengiaerdẽ selve (hoewel sy onbeschaemder zijn/ dan men wel soude ghelooven) dit tot eenighen tijde sullen versaecken. Don Ioan hadde oock aen Trelongh ende andere ghesellen ende medeplegers van sijne listen en laghen ghescrheven/ dat hy het goedt vande Burghers van Antwerpen/ als in eenen Cimbrischen roof/ de Soldaten tot Buyt gaf. De Soldaten renden alreede als doodelicke vyandẽ door de de stadt/ drongen de Burghers al af wat sy wilden. Vele vande voorneemste Burgers begondẽ wt de Stadt te vluchten/ ende als Balliughen te worden: waer wt den handel eñ scheepsvaert der Cooplieden begon op te houden. Hoewel dat dit al groote eñ openbare teeckenen van haer vyandigh ghemoed waren/ nochtans verdroeghen de Staten dit zedigh ende matigh: ende souden't seker noch verdraghen hebben/ so de doodelicke ende jammerlicke stuckẽ die Don Ioan voornam/ noch niet meer en claerder aen den dagh ghecomen en hadden. Even als yemandt die in het eerste aensien eenigh levenloos ende ongheyoelick schepsel meynt te sien/ ende daer naer door sekerder teeckenen begint te vermoeden hoedanigh het ghene was daer hy aen twijvelde/ soo verstonden oock de Staten lichtelick wt al die dingen die sy ghesien hadde/ dat dien Vorst in sijn ghemoet ende raden eenighen haet tot verderf der Republijcke streckende voedde: Maer hoedanigh dat hy was/ ende hoe verre dat hy dien over de Republijcke wilde wtstorten/ dat hebben sy daer naer eerst wt sijne ende andere Brieven seer claer onderschepden. Want in Gascognen waren vele Brieven afghegworpen te weten twee van Don Ian selve aen den Coningh ghescreven/ ende eene van hem aen Antoni Peretz, het hoofd van syne raden: daerenbovẽ vijf Brieven van Escovedo aen den Coningh: wt de welcke de Staten seeckerlijck conden verstaen/ dat daer monsters ende vreemde ghedrochten ghevoedt/ dat daer bedeckte raden verhandelt/ wierden; dat grooten twist in Nederland onder de stedẽ ende Edele ghemenght wierdreñ door wat middel dat sulcks soude ghe schiedẽ/ ende hoe dienstigh dat het was om die tyrannie ende Inquisitie/ naer het vast besluyt der Spaengiaerden/ in te voeren ende te grouden: dat daer toe Crijghsvolck/ wapenen ende alle oorloghs-gereetschap met ernst vanden Coningh gheeyst ende ghevordert wierdt. Aenmerckt ende verstaet Doorluchtighste Vorsten, de bedeckte raedtslaghen van desen man; hoort de woorden

den die hy in de brieven aen den Coningh gheschreven (die als ick ghesepd hebbe/ afgeworpen waren) ghebruyckt heeft: Aenghesien dat dit lichaem (schrijft hy) so ongesont is, dat het niet anders dan met afsnydinghe der onghesonde leden en can ghenesen worden, soo moet ghy wel toesien dat ghy dese gheleghentheyd die haer vertoont, gebruycket. Doch Escovedo voeghde het overige daer wydloopigher by/ als eenen goeden uytlegghet van syne meyninghe / die het ghene wel moght schryven/ dat Ioan selve niet en wilde te kennen gheven. Desen Escovedo was den rechten Trawant ende dienaer der stoutigheydt ende der verraderie/ de welcke ick achte van syne natuere ende zeden Escovedo genaemt te wesen/ om dat hy de ellendighe Nederlanders met list in het net wist te bringen. Hy schreef het ghene aen den Coningh dat Ioan wilde dat hy soude schryven: te weten/ Dat het niet en conde gheschieden/ dat de Nederlanders haer onder de loutere ende volcomene ghehoorsaemheydt ende wille des Coninghs souden onderwerpen/ soo sy niet eerst met vyer ende sweerdt ghetemt ende ghedwonghen en waeren/ dat daerom Crijghslieden ende wapenen van noode waeren/ ende dat sulcks met oorloghe te weghe moest ghebraght wesen. Daer by gaf hy als eenen goeden Bouwmeester vande Spaensche Tyrannie te kennen/ dat men die wreetheyd ende strengicheydt de welcke Alba ende Requisenius misbruyckt hadden/ niet gheduerigh en moest te wercke stellen: maer men moest de Nederlanders al met meerder bedrogh ende ghevepnstheyd verstricken. Ghelijck het inde Zeevaert eene wete is/ het ongheweerte te wille te zijn/ al en cammen de haven niet houden: doch als hy in de selve/ den cours of seylinghe veranderende/ connet comen/ soo is het eene sotte daedt datmen dien cours diemen ghenomen heeft met perijckel ende ghevaer houdet/ dan men liever den selven veranderende/ soude tot de ghewenschte plaetse comen: soo was zijn gevoelen datmen de eerste rasernie ende dollighept der Spaengiaerden wat moest versachten / ende met ghevepns de trouwe ende beloften te wercke gaen: dat Don Ioan die eene onghelooveliicke matigheyd / een middelmatigh ghemoedt tusschen eergiericheydt ende wreethept hadde/ dat seer ghelucklelick soude doen. Hy riedt door sijnen ende sijnes meesters raedt datmen eerst Enghelandt met Oorloghe soude overweldighen: soo soude het gheschieden dat de Nederlandtsche Provincien lichtelick souden verovert worden.

Inde Brieven die Don Ioan aen Antoni Perez, sijnen sonderlinghen vriendt/ ghesonden hadde/ gaf hy te kennen: Dat hy van natueren en ghemoede soo ghestelt was/ dat hy niet stille in ledighepd en conde leven/ ende met de rechten des Vredes omgaen: dat zijn ghemoedt oock niet en conde verdraghen dat hy sich de Privilegien ende Wetten der Nederlanderen gheheel soude onderwerpen / maer hadde liever met de wapenen eene gantsch volcomene ende onbepaelde heerschappie den Coningh over de Nederlanden te verkrijghen. Soo ghy dan noch niet ghenoegh en siet / dat Ioan eerst de Pacificatie van Ghendt ghebroken heeft/ daer sulcx uyt soo vele ende clare bewijsredenen blijckt/ soo ghedenckt [by den levenden GODT] ghedenckt (segghe ick) wat hy voor redenen teghen de Gesanten onser Staten tot Marche en Famines ghebruyckt heeft: als hy seyde: Dat hy de conditien ende voorwaerden deses Vredes soo langhe soude houden/ tot dat hem het aenghevanghene verbond soude berouwen: dat is/ Tot dat hy de Staten met zijn

soet

soet vleyen ende gheveynsde sachticheydt in slaep ghewieght hebbende/ de selve ten lesten soude ombringen/ ende met de selve de heele Republijcke/ onderdrucken. Want naer de doot van Ioan wees Philippus ons opentlick dat ons sulcx voorseker soude wedervaren hebben/ als hy door den Heere van Selles de Staten tot Mechelen heeft te kennen doen gheven eñ doẽ aensegghen: Dat hy de Vrede wetten wilde breken/ ende dat hy in de selve niet langer en wilde gehouden wesen. Maer om wat oorsake? Was het om het verswijmẽ der Roomscher religie? Seker de selve en hadde noyt met meerder vlijt/ sorge/ eñ neerstigheyd geoeffẽt eñ geeert geweest: noyt en was dẽ yver van ons volck tot de selve grooter: De Bisschoppen der Kercken waren alreede aengenomẽ: De Scholen eñ Collegien warẽ eens deels ingestelt/ eens deels vernieuwt eñ vermeerdert: eyndelick daer en wierd niet naergelaten dat tot onderhoudinge vande wijsen eñ Ceremoniẽ van de Roomsche Kercke diende: so dat ons Nederland met Italien eñ met Roome/ dẽ eersten stoel eñ als de Hoofdstadt van die Religie/ wel hadde mogen monsterẽ / eñ om schoonst voort doen. Het welcke des Paus Nuncius (of geestelijcke Gesand) die van sijne sijde tot ons gesonden was / niet en sal connen versaeckẽ: Want hy selve/ aẽ dẽ Paus van dese sake schrijvẽde/ seyde: Dat hy sich verwonderde ende seer daer over verblijt was/ dat de voorschrijvinghen ende officien (of diensten) vãde Roomsche Kercke vã de Nederlanders met sulcken vlijt eñ godvruchtigheyd onderhouden wierden. Hoedanigh dat nu het gemoed/ wille/ eñ den vlijt van onse Staten ende alle de Nederlanderẽ tot den Coningh was/ en behoeven wy niet voor oogen te stellen: Wy en behoeven niet te bewijsen/ dat sy niet liever gewilt en hebben/ dan de Coninglicke gebodẽ genoegh te doẽ/ eñ de selve te gehoorsamen. De Trophæa, Pyramiden, Eerpoortẽ/ die ter eeren/ eñ op de incomste van Ioan seer heerlic ende costelic gemaeckt eñ toegestelt zijn/ connen dit getuygen. Met wat blijde geluc wẽschinge van alle de Edele/ met wat juychen van al het volck/ met wat banketten ende lands maeltijden dat hy ontfangen is/ ende hoe vele vreughdes het Nederlandsche volck/ doen desen vrede gemaeckt was/ op alle tonneelen vertoont heeft/ getuygẽ noch alle vremde Volckerẽ/ die daer over verwondert ende verslegen zijn: het en was anders niet dan of de Nederlanders in desen Oversten den aenvangh ende begin van eene welbestelde Republijcke ghevonden hadden. Ghy selve/ Ioan, soo ghy eens in u eyghen ghemoedt/ conscientie/ ende ghewisse gaet/ en sult niet connen loochenen/ dat de Nederlanders die conditien ende voorwaerden des Vredes/ die sy moesten onderhouden/ volbroght hebben/ ende noyt de geboden des Coninghs geweygert en hebben te ghehoorsamen/ als die maer niet snooder en warẽ/ dan de gheboden van Manlius: als sy niet seere teghen de gherechticheydt/ noch teghen haere Wetten ende Privilegien en streden: Maer op dat ick eene saecke voortbringhe die een yeders verwonderen heel te boven gaet/ ende die dese onse wederredeninghe sal besluyten / ghy moet voorseker bekennen/ dat de Staten aengenomen haddẽ de Hollanders ende Zeelanders met wapenen ende gheweld te dwinghen/ om die dingẽ te doen die ghy versocht/ ende als de grondtvestinghe van uwe beschuldinghe ende claghte leydet/ soo sy haer daer toe met rechten/ redenen ende t'samensprekinghen niet

en con-

en conden bringhen. Welcke dinghen ghy al temael hebt veracht ende verworpen/op dat dit dexsel/dit eenigh voorwenden / voor uwe valsche beschuldingen soude blijven/ende dat dit eene billicke oorsaecke van uwe conjuratien soude zijn : Doch die oorsaecke en was daer toe niet ghenoeghsaem/noch en conde oock niet ghenoeghsaem wesen : ghemerckt dat het by alle menschen/ niet alleene Nederlanders maer oock wtlanders [die doen de heele saecke als sy gheschiedt is saghen/oft hebben hooren segghen] bekent is : Dat de Hollanders ende Zeelanders altijd des Coninghs gheboden ende bevelen (als hadden't Oracülen/of Godes redenen gheweest) aengenomen ende volbraght hebben : Dat sy noyt naerlatigh ende verswymigh van haere Ampten ende plicht/die sy door de wet der natueren / haere Vorsten schuldigh waren/ en zijn gheweest. Doch dat bekenne ick vry wt [het welcke ick tot haeren onstervelicken ende aldergrootsten lof haer toe schrijve ende heylighe] dat de Hollanders ende Zeelanders de eerste raders ende voorganghers der andere Provincien gheweest hebben/om de gemeene Vryheyd te bevrijden ende voor te staen. Want ick wil ten langhen lesten/ Aldervoorsichtighste Mannen, Aldermaghstighste Staten van Holland ende Zeelandt, mijne wtsprake van de boose stucken van dien onvromen man tot uwe deuget / manachtigheyd ende cloeckheyd wenden. Soude ick die vroomheyd voorby gaen / daer yeghelijck den mondt vol af heeft/daer u yeghelick om lovet/minnet/ eeret? Ghy hebt altijdt met een volstandigh ghemoedt de alder onverdraghelickste ende alderwreetste dienstbaerheyd der Inquisitie(of Gheloof persse)geweygert/afgheslaghen. Soo sy nu segghen/Dat de Authoriteyt/ aensien ende ghebodt des Coninghs daer in bestond/ende dat ghy voor de selve niet en hebt willen wijcken/ noch de selve ghehoorsamen [ghy selve bekent tot uwen grooten lof dat ghy de beschuldingen van Ioan dese oorsaecke ghegheven hebt : dat ghy / van alle schult vry zijnde / hier in nochtans schuldigh zijt ende wilt wesen] soo mooght ghy u daer over beroemen / Dat ghy u met sonderlinghe voorsichtigheyd ende wijsheyd ghewacht hebt / om tot geenen tijden door dese of door eenighe andere Spaensche bedriegeeien/meyneedigheden / listen ende laghen/ bedroghen/verschalckt ende verstrickt te worden ; Dat ghy alder eerst ontsteken zijt met sonderlinghe standvastigheyd ende grootmoedigheydt om de Republijcke van het swaer jock der Tyrannie / ende wreede heerschinghe te verlossen ; Dat ghy met de fackel uwer Vryheyd alle de andere Provincien voorghelicht hebt : Dat ghy liever door dese langhduerighe oorloghe hebt willen verteert worden/sterven/alderhande misquaem lijden/dan uwe Wetten/Rechten/Privilegien te verlaten. Ic bidde GODT/door wiens eenigh beleyd/weldaden ende hulpe ghy sulcke wtnemende dinghen wtrechtet/ dat ghy van nu voort eeuwigh ende gheluckigh daer in volherdet. Nu keere ick weder tot het gene daer ick af gheweken ben/ ende beveel u oordeel ende scheydinghe / Kersten Vorsten , het ghene wat ick vande daden van Ioan gheseydt hebbe. Kent/oordeelt/ende spreeckt wat u daer van dunckt. Aenghesien dat van alle de Staten niet naergelaeten en is/dat sy door de Wet ende verbondt hadden belooft te doen : Dat daerenteghen Ioan van de thien deelen onses accoordts(of verdraghs)die hy alle behoorde te voldoē/niet in een eenigh deel sich wel heeft ghequeten ; so siet ghy met wat gherechtigheydt wy die saecke

aengeno-

aenghenomen hebben/ ende hoe wy (de selve alreede aenghenomen zijnde daer in ghehandelt hebben. Want als de Staten saghen dat haer alle hope ende trouwe van sulcke groote menighte Hooghduytsche Crijghslieden af te dancken wegh ghenomen was; dat de selve in de Steden ende in den mondt der Frontieren gheleydt waren/ dat sy Namen ende Charlemont, wel versurghde Steden ende Casteelen/ inhielden/ op dat Ioan het groote Peyr-legher/ dat hy van den Coningh met Brieven begheert hadde/ daer langs in het Nederlant soude ontfangen; Dat sy daerenbovẽ saegẽ dat aller Crijghslieden haet op haer ghekeert was/ dat sy met seer grooten lust snackten naer den roof vande grootste Steden: Dat sy maer het alderminste teecken van haeren Vorst en verwachteden/ om naer het selve terstondt op het leven/ goedt ende middelen der Nederlanden als woedende beesten te vallen: Dat Ioan selve/ ende andere ongherechtighe lieden/ den ondergangh van ons Vaderlandt daghelicks dreygden! Dat sy door der Bondghenooten aenwijsinghen/ hand/ mond/ ende brieven/ selve overtuyght waren: Dat sy over een gecomen waren/ de steden in brant te steken/ al de edelste ende beste Burgers te dooden/ Nederland te verwoesten/ ende de Republijcke uyt te roepen: Wie en soude niet opghewerckt worden om het gemeene beste voor te staen ende te beschermen? Wie en soude met goede raden de laghen van Ioan niet willen voorcomen? Wie soude soo onvoorsichtich ende cleynhertigh wesen/ die zijn eyghen leven met wapenẽ ende oorloghe niet en soude willen verweeren? Seker ghewelt met gheweldt/ so men best can van sich te keeren/ heeft de reden de gheleerde/ den noodt de Barbaren/ de gewẽte der Heydenen/ eñ de onredelicke beestẽ de natuere selve geleert. Ghy selve Groote ende goede Vorsten, die u Rijcken vry ende welvarende besit/ connet dat lichtelijck weten/ weet dat dit alsoo moet toegaen. Maer wat segghe ick dat ghy dat wetet? alle de Spaengiaerden onse vyanden weten dit/ ende sullen't ront uyt belijden: sy bewijsen met hare daden dat sulcks recht geweest heeft/ ende noch is. Want aenghesien dat Henricus Castellanus (eenen Bastard) de overgrootvader van de Coningh Philippus, Petrum synen wettigẽ Broeder ende rechte Erfghenaem uyt het Rijcke verdreven heeft/ om dat hy scheen tyrannie te pleghen/ dat hy tegen de Wetten ende Rechtẽ sijn Rijcke scheen te heerschen: Ende dat de Coningh Philippus op de selve voorwaerde dat hy Spaengien heeft gheerst/ oock het Nederlant heeft [te wetẽ/ dat hy de Wetten ende rechten soude behouden/ eñ heylighlick onderhoudẽ] waerom en moghen wy niet/ ghelijck de Spaengiaerden Petrum verworpẽ hebben/ oock alsoo wel Philippum [die sijne Onderdanẽ met eene] ongerechtige ende onwettige heerschinge verdruckt] voor eeuwigh ende altijt met onse wapenen ende Provintien verdrijven?

Maer ick vreese/ Vorsten, dat ick u ghedult te seer misbruycke/ ende dat onse uytspraecke soo wijdloopigh schijnt gevallen te zijne/ dat ick niet meer daer byen behoeve te voeghen. Nochtans bidde ick/ dat ghy my toelaet dat ick het gene dat Philippus naer de heerschinghe van Ioan met de bedriegherijen van eenen gheveynsden Vrede heeft ghesocht te volbringhen/ nu met u verlof cortelick magh achtervolghen: op dat ghy seer claer mooght sien waerom dat wy inder eeuwigheyd geenen Vrede meer met Philippo en

moghen maecken: maer eeuwigh ende altijdt/ sonder ophouden/ teghen hem
oorloghe voeren. Den naem des Vredes (ick kent) is wel soete: De Vrede
goedt ende heylsaem; maer tusschen Vrede ende die dienstbaerheydt die met
eenen bedeckten Vrede bemantelt/ bewimpelt ende bedeckt is/ is seker een
seer groot verschil. Vrede is eene stille ende gheruste vryheydt: maer die
dienstbaerheydt/of alderhande vreese der selve/ is het uterste van alle qualen
ende quaden. Soodanigh is dien Vrede (maghmen t'Vrede naemen) daer
de Nederlanders tot Colen toe gheleydt ende verleydt zijn. Doen de
Staten door haere Ghesanten ende Brieven u ende uwe Voorouders [alle
Vorsten van Kerstenrijck] wederom ghebeden hadden: Dat ghy met u au-
thoriteyt/aensien/ende vermaninghe/dien Vrede soudet vestighen; ende sou-
det toesien/dat Philippus, op eene nieuwe bedrogh-wijse/ den selven niet be-
drieghigh en soude maecken: ghelijck hy seker booselick den selven met be-
drogh heeft omghestooten. Want de Spaengiaerden en vertoefden doen
niet; maer hebben terstondt Artoys ende Henegouwe tot nieuwe tweedracht
ende afval vande andere Provincien beweeght/ over de welcke sy tot nu toe
gheheerscht hebben. Daer naer hebben sy Mastricht met wapenen ende ge-
weldt ghewonnen/ en hebben daerenboven vele andere Steden ende Pro-
vincien/eensdeels met gheweldt/eensdeels met groote beloften/ tot overghe-
ven ghesocht te beweghen. Ende eyndelijck is dat Vlossich verstand/Alexan-
der Farnesius, Hertoghe van Parma, uyt Italien ghecomen: die als eenen
doortrapten Voghel-vangher/ alle de Steden van Brabandt ende Vlaen-
deren met den sangh sijner sachtmoedigheyd ende groote beloften heeft ver-
strickt. Van dien Vorst soude my vele te segghen vallen/ dat ick naerlaets:
doch eene saecke en sal ick niet verswijghen: Dat/ hoewel dat hy groote ende
uytnemender dinghen in den tijdt sijner heerschinghe voor Philippo ghedaen
daen heeft: dat hy nochtans niet en heeft connen ontvlieden van voordacht
te worden/als of hy den Coningh de heerschinghe hadde willen ondercruypē:
door dien dat hy door groote sachtigheydt ende vriendlickheydt aller Neder-
landeren ghemoedt tot sich ghetrocken hadde/ ende dat hy oock die groote
boosheydt ende erghlistigheyd der Spaengiaerden schijnt doorsien ende ghe-
hatet te hebben. Daerom heeft hem oor Philippus, Fungos of padden-broodt/
te eten ghegheven/die Agrippina den Keyser aengheprezen hadde/ op dat hy
door de cracht ende werckinghe der selver in het ghetal der Goden soude ghe-
leden ende aenghenomen worden. Maer wat was dat ten lesten voor eenen
Vrede/die als eene nieuwe sterre uyt het firmament des Spaenschen bedrogs
op ons heeft ghesehenen: Tot den welcken ons de Hertoge van Parma raede/
doen alreede den overgrooten vyandt over ons hoofd standt/ende dat die on-
gheloovelicke Spaensche Vlote den heelen Ocean (of vlacke Zee) heeft ver-
vult ende bedeckt? Vlote die soo verschrickelick om aensien was/dat ick qua-
lijc weet/of Xerxes met meerder getal van Schepē/ met meer Crijghsvolcks/
ende met meerder toerustinghe de Pontische Zee bedeet heeft. Met dese Vlo-
te hadde Philippus ghedocht ons/ die als opghenomen waeren door het soet
ghelupdt des Vredes/al te samen t'onder te bringhen. Doch als die Vlote
door die eenighe maght van dien almachtighen Godt wonderbaerlick ver-
nietighe

wetighe was/ soo biedet hy terstondt door den Ghesandt des Keysers dese Provincien nieuwen Vrede-handel aen/ op dat hy door de selve al zijn Heyrlegher ende oorloghs cracht wt Nederlandt in Vranckrijck soude moghen vervoeren. De laeghen die hy dat Coninghrijck over vele jaeren geleydt hadde/ begonden wonder goeden voortgangh te hebben: want sijnen bloet-verwant Henricus door parricide (of vriendmoordt) ghedoodt zijnde/ ende den des heelen Rijcks door inlandschen crijgh gantsch zijnde verwerret / so voorderde de saecke ende gheleghentheydt dat hy voorts met wapenen ende heyrcracht sijn voornemen [van sich in dat bloeyende ende groote Fransche Rijc te dringhen] soude vervolghen: Welck Rijcke overwonnen ende overweldight hebbende / soude hy sich daer naer sonder eenighe moeyte dese Nederlandtsche Provincien ende de andere Rijcken van Kerstenrijck onderwerpen. Hoe? Is het noch gheoorloft van de overighe ghevaeren der Republijcke te spreecken? My is het gheoorloft ende het sal my altijdt gheoorlooft wesen de weerdigheydt van mijn Vaderlandt voor te staen/ de waerheydt te belijden.

Ghelijck de goede Orateuren (of wel-sprekers) eenighe van de aldercrachtighste ende ghewichtighste Bewijsredenen in het leste houden/ ghelijck de ervaerene Veldtoverste de beste Crijghslieden in het leste ghelidt pleghen te setten / soo heeft Philippus oock dese leste jaeren eenen Vrede dese Nederlanden aengheboden/ die met wtnemende trouwe versien ende ghevestight was / die het gantsche fondament (ende grondtvestinghe) in de Deught/ Barmhertigheyt/ vlijt ende neerstigheydt/ ende lief de van de Eerdshertoghe Ernestus, sijn Susterlingh leyde/ die naer den Hertoghe van Parma in de heerschinhhe van dese Provincien was ghestelt: De selve beloofde dese Provincien eenen Vrede/ niet die met swaere conditien of Voorwaerden / als de vorighe / bepaelt was/ maer als sy dien selve souden begheeren ende wenschen. Philippus middeler tijdt heeft grooter heyrcracht in Vranckrijck/ ende sijne heymelijcke Moorders in Hollandt ghesonden/ om den Doorluchtighsten Vorst, Mauritium, Grave van Nassouwe [eenen wtnemenden betrachter van de deughd ende vroomheyd sijnes Vaders / ende eenen sonderlinghe Voorvechter van onse Vrijheydt] te vermoorden/ ende door sulcke versoepelicke ende snoode straet-schenderie wt den weghe te rucken/ ghelijck sy/ weynigh tijdts te vooren met eene wreede ende verradelicke handt sijnen seer cloecken Vader/ den Prince van Oraengien / omghebroght hadden. Eyndelick heeft Philippus veel snooder ende veel booser raden teghen dese Provincien besloten/ dan hy opt te vooren heeft connen bedencken. Ick en segghe niet lichtveerdigh Vorsten, dat niet Duysent ghetuyghen neffens my ter goeder trouwen en sullen ghetuyghen dat de Brieven van Philippus selve niet en bevestighen. Wat dan? Meynt de Coningh van Spaengien / dat onse Staten met eenigh voorwenden van Vrede van haeren aenvangh ende voornemen connen afgekeert worden? Weet hy noch niet dat onser aller ghemoed soo verhert is/ dat wy veel liever de oorloghe ende wapenen / dan eenigherhande nieuwe Vrede-laghen/ (hoedanigh dat sy souden moghen wesen) plaetse willen gheven? of meynt hy

misschien dat het ghemoedt onser Staten alle daeghe naer sijnen lust ende
welghevallen open staet? Hoe? Is hem noch onbekendt dat de Raden van
ons volck / met aller verwillinghe en overeenstemminghe al over langhe
daer in vereenight ende met malcanderen verbonden zijn / Dat sy inde oor-
loghe ende met de wapenen veel liever heerlick voor hare Wetten / voor haer
Vaderlandt / willen sterven / dan van nu voortaen onder sijne listen ende
laghen schandelijck te beswijcken? Segh ick beswijcken? Jae in het upter-
ste quaedt der tyrannie te comen / in onverdraghelicke ende onmensche ban-
den der slavernie ghebonden te worden / ende onder de ghecochte Slaven ghe-
stelt te wesen? Wy hebben eeuwighe oorloghe / eeuwighe wapenen / teghen
hem bestelt ende ghescherpt: Wy en hebben noch en moghen onse ooghen op
geenen anderen Vrede hebben / dan die met wapenen ende gheweldt ghegron-
det / bevestight ende behouden can wesen.

Maer aenghesien dat wy van Vranckrijck een weynigh te vooren begost
hebben te spreecken / ende te bewijsen dat onse oorloghe eenighsins met de
selve vervoeght is / soo sal ick voortvaeren om eenighe dinghen hier by te
voeghen door de welcke ghy seer claer sult connen sien / hoe vele listen / laghen
ende bedriegherien dat Philippus het selve heeft ghelepdt. Hy heeft nu al
over langhen tijdt (als ghy wetet / Vorsten) ghearbeydet ende ghepooght
om al het gheweld sijner oorloghe op Vranckrijck aen te wenden: op dat hy
door het voorvallen van de tweedraghten in Vranckrijck soo vele met sijne
oorloghe ende oncosten soude te weghe bringhen / dat soo hy swaerlick het
heele Rijck conde inslicken / dat hy ten mintsten een groot deel van het selve
soude moghen vercrijghen. Want hy hadde sich selven al van te vooren door
de toerustinghe van die wreede Vlote / Vranckrijck met Engelandt / als
eenen roof sijner vyanden toegheschreven: daer hy nochtans van de goede
Coninghen nerghens in beschadight en was / noch door gheen onrecht tot
die oorloghe en was beweght. Het en sy misschien dat hy dat voor oorsaec-
ke ghenoegh achtet / dat de Paus naer den wille ende versoeck van Philip-
pus, dese twee alderbloeyenste Rijcken / om de oeffeninghe ende dienst der ghe-
suyverde Religie in den Ban heeft ghedaen. Om welcke Religie uyt te
roeyen ende verstroyen / Philippus als eenen Cato Major, met de strengig-
heyd der Roomsche Censores (of Tucht-meesters) gewent is op alle Co-
ninghen ende Volckeren der aerden acht te nemen / ende de selve daerom te
straffen. Doch eene saecke die u alleen bekent is / over welckes saecke schan-
delickheyd sich niemandt ghenoeghsaem can verwonderen / en magh nu noch
overgheslaghen / noch naerghelaten worden: Dat Philippus in dese oorloghe
van Vranckrijck door den Hertoghe van Feres ende andere Spaengiaerden
met de Ligue (de welcke hy als medeghesellle der oorloghe bystandt ghedaen
hadde) seer ernstigh ende met de uyterste vlijt ghehandelt heeft / om het recht
vande Fransche Croone / niet alleene vande successie / of afcomste / des coning-
licken gheslachts / maer oock van alle Francoysen te vervreemden / ende aen
Spaengien te trecken. Die dinghen zijn soo seker / Vorsten, dat niemant daer
aen en twijfelt. Maer / waerom ghedencke ick dit? Wat doet dat tot de saec-
ke die ick voorghenomen hebbe voor te staen? Daer toe dient het / om daer
mede te bewijsen / hoe groot de eergierichheydt is van den alder wreetsten Ty-
ran /

r an/ende op dat ghy mooght sien hoe seer / niet wy alleen/maer ghyliede n al
te samen n vanden selven moet wachten. Want ghelijck den Wijngaerd van
die natuere is / dat hy sich wydt en breedt verbreydet ende met zijne tacken/
als met armen/al wat hem ontrent comt omhelset/soo hy niet en wort besne-
den: Soo sal oock Philippus, soo ghy hem niet ghelijckerhandt en wederstaet/
ten langhen lesten heel Kerstenrijck met dese alderbloedighste oorloghe ver-
nielen/verslinden. Noch onlanghs hadde hy soo vele in Schotlandt/ met gif-
ten ende met heymelicke laghen/te weghe ghebraght / dat sommighe vande
voornaemste van dat Rijck twintich duysent Spaengiaerden souden ingìe-
laten hebben/soo sy selve [de saecke openbaer ghewordeu zijnde] naer de ver-
dienste haeres verraeds niet en hadden ghestraft gheweest. Ick eu behoeve
my niet te laten voorstaen dat ick met woorden soude connen uitdrucken wat
verraderien/wat periculen(of ghevaeren) hy dickwils teghen de Coningin-
ne ende Rijck van Enghelandt heeft gheproeft. Can oock de eergierigheyd eñ
het gheweld van desen Tyran voorder comen? Jae het seker. Want dierghe-
lijcke laghen heeft hy weynigh tijds te vooren het Vorstendom van Colen/
het Hertoghdom van Geldre/Iuliers, Cleve/het Graefschap van den Berge/
ende de oude Rijcx stadt Aecken ghelepdt: het welcke wt sijne Brieven ende
sekere ghetuyghenissen voor eenen yegelicken openbaer is. Ende wie en weet
niet in wat sluypholen van ghevepnstheyd dat hy den alderdoodelicsten haet
teghen de maghtighste Vorsten van Italien schuylt: de welcke soo haest als
den windt der eerste ghelegentheyd waeyt / seer schielick in seer grooten oor-
looghs brandt sal laeyen ende branden. Siet ghy noch niet ghenoegh/ Vor-
sten, wat laghen dat Philippus voor uwe alderghéluckighste Rijcken eñ Pro-
vintien/u vaderlijck erfgoed/toestelt? aenghesien dat niemant soo blind noch
soo sinneloos en is/die niet en siet ende verstaet dat de eersucht van Philippus
daghelicx van Land tot Land treet/nieuwe oorloghen wt oorloghen treckt/
dat hy nimmermeer en rustet: Dat hy met oorlogē/sonde/booshepd eñ schelm
stucken: met schijn-vrede/bedriegerien ende lagen/eenen yegelijcken van ulie-
den van den stoel zijner haerschappie soeckt te stooten. Want dese begheerlick-
heyd is onversadelick ende onmetelick: sy en can noch in Hemel noch in Aer-
de besloten wesen. Indien als in Critolai schaele al Philippi Rijckē [die hy met
eenen langhen sleyp ende steert in zijne alderhoovveerdighste Titelen/ende eer-
namen/ghewent is te stellen ende ghebruycken] in de eene zijde ghelepdt wier-
den/ende op d'ander zijde sijne eergierigheyd (of eersucht) daer teghen wierd
ghelepd / al die Rijcken souden teghen sijnen eersucht qualick een aes ken we-
ghen. Alexander de groote sagh nae meer Wereldcn om/ doen hy de heele We-
reld verwonnen hadde: maer Philippus soude soo hy conde met de Reusen den
Hemel bestrijden. Daerom/ Aldervredighste Vorsten, en bidde/en bemane ick
u niet meer dat ghy van de oorsaecke onser oorloghe oordeelet / ende de selve
met u oordeel ende ghevoelen voor goedt houdet / maer ick vermane u met
ernst/dat ghy met al u verstandt ende met al ū crachten u van Philippi lagen/
rooverien ende boose stucken wachtet. Eertijdts doen die van Athenen eens-
deels met Oorloghe/ eensdeels met laeghen ende bedriegherien eenighe naer-
gheleghene plaetsen/ ende de steden Syracusen/ Lacedemonien/ Messenien eñ
Catinen sochten aen haer te haelen/hebben sy door haeren onmatighen land-

sucht sulcken haet op haeren hals ghehaelt/dat heel Grieckenland met Da-
rio,den aldermaghtighsten Coningh van Persen/ de oorloghe teghen haer
vrywilligh wilden aenvanghen ende toeliepen/ als om eenen ghemeenen
brandt te blusschen. Maer ghy Doorluchtighste Vorsten, haddet seker al over
lange Philippum, die u Rijcke ende leven met de alder ongherechtighste oor-
loghe/ende alderbooste stucken stadigh soeckt/met versamelde cracht van u
ende van uwe welvaert te drijvē: Ende dat en betaemde u niet alleenlic ghy
die al over langhen tijd door verongelijckinghen ende eergierigheyd van
Philippus zijt opgehitst/gheprickelt/verweckt: maer oock u al te samen die
siet dat hy inde palen van uwe ghebuyren met ghewelt inbreeckt/ende met
☞ eenen sachten sluppendē gangh naer u Land cruypt: Het staet u toe by tijds
toe te sien/op dat uwe Ghebuyrlanden verwonnen ende onder die Kavernie
gebraght zijnde/de tyrannie/als ghy daer minst op denct / u niet en becruy-
pe. Doen Philippus van Macedonien/de vader von Alexander de groote/naer
den slagh met de Tribalden/de langh ghevepnst de oorloghe teghen die van
Athenen aenvingh/hebben de Thebani om haerent wille sich versaemt/vree-
☞ sende dat die van Athenen verwonnen zijnde / den brandt vande ghebuyr
oorloghe tot haer soude comen: Ende een weynigh te voren een verbond tus-
schen twee de maghtighste steden [die te vooren seer vyandigh tegē malcan-
deren waeren] ghemaeckt zijnde/hebben sy met Ghesanten heel Griecken-
land vermoept: achtende datmen den gemeenen vyand met gemeene maght
moest verdrijven: alsoo Philippus van Macedoniē/so hem sijnen eersten aen-
val wel gheluckte/niet en soude rusten voor dat hy heel Griechenland sou-
de verwonnen ende ghetemt hebben. De Romeynen eertijds siende dat de
maght van die van Carthagen wies ende toenam/hebben sy [Crijghs volck
sendende om de Mamertinen van de beleghering he ende Spaengien van de
Affricanen dienstbaerheydt/ te verlossen] toeghesien dat Carthaghen de
stadt van Roome niet over het hoofd en soude wassen. Hoewel dat de Vene-
tianen niet lichtveerdigh/maer seer swaerlick tot oorloge gebraght wordē:
nochtans en hebben sy haer noyt ontsien haere oorlooghs-maght andere die
onder haer waren/te hulpe te senden: soo sy saghen dat de Ghebuyren door
onmatigh ghewelt der eergierigheyd teghen een twisten. Dese ende andere
ontellicke exempelen (of voordaden) leeren u hoe seere dat ghy u moet wach-
ten/van dat hooghste quaedt der Spaensche eergierichheyd/eñ bewijsen dat
het eene gherechtighe ende rechtveerdighe sake is/ dat ghy alle tegen desen
Tyran eendrachtigh met ons oorloghe voeret. Want onse Staten weten
dat de oorsaecke harer oorloghe teghen Philippum niet alleen seer gherech-
tigh is/ende altijd gheweest heeft: maer ooc dat sy nemmermeer (tot geenē
tijden) van die oorloghe en moghen afhouden/dat sy geenen Vrede met Phi-
lippo moghen maecken: maer dat sy altijd teghen dien Tyran moeten strij-
den. Wy leeren van onse vrienden hoe wy ons voor onse vyanden moeten
wachten: want soo Philippus met sulcken ernst ende vlijt naer uwe Rijcken
staet/ghelijck ghy siet dat hy dagelijcx doet: wat sal ons wedervaren? Hy
en sal seker de wapenen niet afleggen/eer hy sich heel Nederland onderwor-
pen heeft/als zijnde een Landt dat tot sijn voornemen seer bequam is / om
wt het selve vele tochten in uwe Rijcken te doen/ nieuwe oorloghen dagelijcx

aen

aen te vanghen:om wt het selve Crijghs volck/wapenen/ ende alle oorloogs-
ghereeschap op uwe naerghelegene Landen te voeren. Daerom heeft hy oock
liever het meeste deel van Kerstenrijck de rooverien des Turcks toe te wer-
pen/ dan van dese oorloghe op te houden. Hy en heeft den Keyser op den lesten
Rijcxdagh gheen Crijghs volck ende hulpe tegen den Turck heeft willen toe-
segghen / om dat hy Kerstenrijck te beter met sijne oorloghe soude moghen
quellen. Twijvelt ghy hier aen noch/ Vorsten, daer ghy selve ghesien hebt/
dat Philippus in het beginsel van onse inlandsche veroerten / veel liever twee
Rijcken/Tunis ende Goulette [die de Turcken onder den Oversten Simam
Basscha als doen wederccreghen] heeft willen verliesen/ dan dat hy onse oorlo-
ghe een weynigh soude onderlaten/of Crijghs volck wt dese Provincien tegē
dien alderdoodelickste vyant van alle Kerstenen soude senden. Ende ghy we-
tet hoe veel Crijghs volck wapenen ende oncosten dat Philippus te coste ghe-
leydt ende verquist heeft om dese onse oorloghe te voeren: soo dat indien ghy
de selve berekent/ ghy sult bevinden datmen twee Nederlanden daer mede
soude moghen coopen: hoe wel dat sy nochtans seer groot rijck ende over-
vloedigh zijn: soo dat daer gheen twijvel aen en is/of Philippus en heeft liever
de aldergrootste schade te lijden/ dan dat hy Belgium sonder Bellum [Neder-
land sonder nederdringhen der oorloghe] sonder strijdt/sonder Crijghs volck
vredigh/gherustelick / vry ende ghesont nae haere Wetten soude laten leven.
Want door dese oorloghe ende met het vercrijghen van onse Provincien/wilt
hy de sterckste fondamenten ende grondvesten van sijne Monarchie (eenighe
heerschinghe) tyrannicke ende wreedtrijcke vesten/gronden/ legghen. Want
als hy sagh dat sy tot die wreede laghen ende voorwendinghen sonderlinghe
bequaem waeren/ende dat onse Wetten ende Vrijheyd daerenteghen de selve
gantsch teghen waeren: soo heeft hy voor eerst met oorloghe / met gheweldt/
de selve willen omrucken/verschcuren/ende met cracht onderdruckē/ op dat
de Onderdaenen van sijne andere Rijcken [die hy sich alreede onderworpen
heeft/of naermaels noch magh onderdanigh maecken] wt dit ons eendrach-
tigh voorstaen van onse Wetten ende Vrijheyd geen exempel(of voorspel) en
nemen/om haere Vrijheyd met meerderen lust ende cloeckheyd te behouden.
Wat oordeelt ghy dan / Aldervredighste Vorsten? Wat besluyt ghy dat
onse Staten die haer Vaderlands eñ het ghemeene beste sonderlinghe / soec-
ken/behooren te doen? Seker het en can met haer niet wesen als het onder de
heerschinghe der tyrannen / ende in qualijck bestelde Republijcken / toegaet:
sy en zijn niet ghewendt haer tot eenighe tijde naer al het willen/begeeren ende
lusten van haere Overheeren/als Pluymstrijckers of ghehuyrde slaven te la-
ten leyden ende buyghen : ghemerckt dat sy noyt gheleden en hebben dat hae-
re Wetten/Vryheyd ende de Republijcke onder het jock der ongherechtighe
ende onwettighe heerschinghe souden buyghen : Maer hebben als Vaders
des Vaderlands/bevorders der Vryheydt / ende voorstaenders der Wetten
[gelijck het in eene Republijcke moet toegaen die matighlick ende zedighlick
van den Vorst gheheerscht worden] het voornemen/wille ende heerschinghe
van harē Overheer/naer haere Wetten eñ behoudenisse harer Vryheydt be-
leydet. Meynt ghy dat de Spaengiaerdē onse Republijcke sullen verderwē eñ
wreedelick quellen/eñ dat wy de selve schandelick sullen verlaten? Sullen wy
ons

ons Vaderlandt ende Vryheyd verswijmen? Moeten wy de Wetten van on-
se Voorouders verachten/ Sullen sy de Burgherlicke orden ende schickinge
in tyrannie moghen verdraepen ende verkeeren / ende sullen wy met ghevou-
wen handen het lijck ende de droeve wtvaert van ons Vaderlandt aenschou-
wen? Sullen sy het lichaem der Republijcke van een halen/verscheuren/ende
als de aldermeeste Roof-vogels/op eten/ende sullen wy als slaven ons eygen
leven/goedt ende middelen met bidden van haer ter nouwer noodt behoudē?
Of prijst eñ verheft ghy veel eer met de hooghste eere desen wille en lust der
Staten om het Vaderlandt te bevrijden? Stouwet ende vermaent ghy die
voort te varen/om haer leven eñ Vryheyd loo sy best connen voor te staen eñ
bevrijden? Comen u niet daghelicx dese dinghen in den sin/ als ghy op de Ne-
derlandtsche oorloghe dencket/of daer van sprekct/ die ick nu aengewesen eñ
met vaste ende sekere redenen bewesen hebbe: te weten/Dat onse Staten ende
alle de Nederlanders/overgoten zijnde van ellendē / benouwt door de wreet-
heyd der Spaengiaerden/ wt haer Vaderlandt zijnde verdreven/ door den
noodt selve zijn ghedwonghen om de wapenen teghen Philippum in handen
te nemen: Ende dat nu de andere bedriegerien/ trouwloosheden ende onghe-
lijcken die de Spaengiaerden ghedurende den tijdt deser oorloghe de Neder-
landers aenghedaen hebben/soo groot/soo onmenschelick/ ende soo ongheloo-
velick zijn/dat sy selve(by wijse van spreken)ernstigh vermanen / versoecken
ende ghebieden/ dat de Staten met een standtvastigh ghemoedt dese wape-
nen soude behouden/bewaren/nemmermeer wt de handen legghen / ende de
andere Onderdanen van Philippus [die van Sicilien/ Calabrien / Lombar-
dien/Arragonien/ Castilien/ Indien ende Portugal] souden toonen: jae u
selve Doorluchtighste Vorsten, souden wijsen ende met cloecke daden bewij-
sen; Dat wy niet alleen/maer ghy te samen ende alle menschen des aerdt-
rijcks/veel eer behoorden te stervē/dan het aensicht van dien Tyran te sien.
Beeldet ghy u selven noch in dat Philippus met de palen onses Landts sijne
tyrannie bepaelt heeft? Siet ghy noch niet dat die hooge opvliegende eñ doo-
delicke vlamme de Spaensche tyrannie den durpel/deure ende daken van uwe
Rijcken inslickt? Ontwaeckt dan eens wt desen uwen slaep ende sorgheloos-
heydt! Comt by/vlieght hier toe / om desen gheemeenen brandt te blusschen!
Wat soeckt ghy ons teghen onsen danck met uwe raden / authoriteyt / ende
aensien/te beweghen om vrede met Philippo te maken/ daer ghy selve al over-
langhe met oorloghe ende wapenen Philippum haddet behooren verdreven/
ende met sonderlinghe cracht onderdruckt te hebben? Ende (op dat ick een
voor een aenspreke) ghy Aldermaghtighste Vorsten van Duytschland, ghevoelt
dat Philippus in u Duytschlandt gheene wreede ende ongherechtighe heer-
schinghe naer en jaeght: maer (by wijse van spreecken) de selve alreede besit.
Want dese Nederlandsche Provincien verwonnen zijnde/ sal hy al de have-
venen vande Zee ende den mondt van de Hooghduytsche Rivieren naer sijnē
wille in sijne maght hebben/ om daer naer uwe schipvaert ende handel met
sijne Tollen te beswaren/of gantsch te verhinderen/als het hem sal believen/
ende als ghy onder sijne heerschinghe niet en sult willen buyghen. Dit is de
gene die van weghen eene of twee Provincien in uwe vergaederinghen ende
raden met u verschijnt: ghy hoort hem openelick sijn ghevoelen seggen / ende

de raden

de raden sijner tyrannie voor uwe welvaert ende ruste achten ende verheffen. Ghy hebt hem den Bisschop van Fringes, Hildeshem voor u sien bestellen: tot Vorsten ende Ceur-vorsten des Rijcks den Bisschop van Ceulen / Ludick en Maghdeburgh sien maecken / ende door den aldereergierighste Hertogh van Beyeren u al te samen laghen legghen. Ende op dat ick my tot u/ Grootmoghende ende doorluchtighe Vorsten van Polen, keere: Heeft Philippus niet eene groote menighte van dat gheslachte van menschen/ ick segghe/ Jesuwijten/ door welcker Religie ende bedrogh hy schier de heele wereld in roere stelt/ in u Landt ghebraght/ op dat hy door haer toedoen met schoonschijnende bedriegherien/ u sijne raden voorwende? Voock / Aldervredighste Vorsten van Italien, hebbe ick ghesepdt ende segghe/ dat het sweerd der Spaensche tyrannie/ bloot wt de scheede/ met eenen seer dunnen draed boven u hoofd hanght. Want ghy Alderdoorluchtighste Senatores (of Raedtsheeren) van Venegien hebt selve dese tyrannie van Philippus in uwen staet en Rijcke gesien ende aenschout / doen hy [hoewel dat hy door het recht des verbonds aen u seer verbonden was] gheld ghegheven hebbende/ den Turck teghen u wapende/ ende der Turcken gheweld van zijne palen op Cypris keerde. Daerom ô Vorsten van Kerstenrijck, nemet ten langhen lesten eens acht op uwe saecken / op uwe welvaert/ op u leven. Overlegt/ aenmerckt/ dat Philippus uwer aller Vyand ende Tyrannis: wilt hem niet langher inde Wereld lijden: maer wederstaet ende verhindert sijne eergierichepd te heerschen/ ende verder met eene schadelicke ende doodelicke heerschappie voort te loopen. Ende ghelijck eenighe leden afghesett worden/ als sy sonder bloedt ende leven beginnen te zijn/ ende de andere deelen des lichaems schaden / soo moet ghy oock achten dat dese onmenschelicke wreethepd/ in menschelicke ghedaente/ van het gemeene lichaem der menschen (by wijse van spreken) moet ghescheyden wesen. Seker de daedt der Persen is te prijsen/ ende van u alleen voor goedt te houden: de welcke alsoo Cometes ende Oropastes, twee van haere Magi (of wijse) door diergelijcke tyrannie ende moordt van Smerdis, Coningh van Persen / het rijcke beseten hadden: soo zijn sy door de cloeckhepd van seven van de cloeckste Vorsten van Persen omghebracht. Sy liepen alle met sonderlinghe vlytighepd ende brandende yver/ om die Tyrannen met haere sweerden te dooden: Eenen van de Vorsten/ met namen Gobryas, heeft eenen vande Magos omhelst / alsoo sijne medeghesellen draelden/ op dat sy hem niet voor den Magum doodt en staken/ (want dit gheschiede in eene donckere plaetse) heeft den Magum bevolen zijn sweert door sijn lijf te steken [Doch de Magus is omghebroght / ende desen cloecken Gobrias (die liever hadde te sterven / dan den Tyran in het leven te laten) heeft het leven behouden.] Sulck eenen haet droegh dit volck op de Tyrannen! De Griecken deden die lieden eertijts godelicke eere aen die de Tyrannen ghedoodet hadden. Sullen u dan de Nederlanders qualick of ongherechtigher duncken te doen/ dat sy haer tegen Philippum, dien onmenschelicken Tyran stellen? De Romeynen hebben den Coningh Tarquinium Superbum, den stand der Republijcke eenighsins swackende/ verdreven: Sullen wy Philippum, die niet alleen het Nederlandt: maer de heele Wereld met moorden en brandt wilt verwoesten ende omkeeren / in onse Republijcke lijden? Neen! Onse Staten sullen onghetwijvelt voortvaeren/ om u de baene te

maken/

maecken / om die Tyrannie te verbreecken ende verdrijven: Sy sullen volherden om de selve seer verre ende wijt van het onderbringhen ende dooden onser welvaert af te keeren en te verstooten: Op dat sy eens niet alle haere/ maer oock de andere Provincien van Nederlandt / in haere eerste Vryheydt stellen/ de selve wt de enghten vande Spaensche tyrannie leyden/ ende in het besidt van haere Voorouders stellen: Op dat sy eyndelick verstelt / beter bestelt/ende met de Provincien van heel Nederlandt vereenight ende verbonden zijnde de tooloopinghen ende invallen van dien alderwreetsten Tyran moghen beletten/ende dien ghelijckerhand van haere welvaert ende van de ghemeene Vryheyd verdrijven.

GHy hooghste GODT/ die den Hemel, de Zee, de Aerde; oorloghe, ende Vrede, bestelt heerschet: Die de Coninghen, Vorsten, ende alle volckeren der aerden, wetten ende gheboden gheyet: Die de Victorien, Triumphen, Trophæen, verwinningh teeckenen, bestelt ende toewijst: Die de nederlaghen, ghevaerlickheden, onrechten, verhindert, af keert: Staet op, o groote GODT/ ende stelt u teghen den vyand van alle gerechtigheyd ende vrede, teghen den vyande van uwen lof ende eere. O wilt met uwe Voorsienigheydt ende VVijsheydt ons voornemen beitellen, ende verlost u volck, dat uwen alderheylighsten Naeme met sonderlinghe godvruchtigheydt ende waere Religie aenbiddet en eeret.

Eynde.

